

KOKEMUKSIA VERTAISTUESTA JA KIRKON PERHE- NEUVONNASTA ERORYHMÄSSÄ

Kirsi Koskimäki

Marianne Toimio-Elomaa

Opinnäytetyö, syksy 2011

Diakonia ammattikorkeakoulu, Diak Etelä

Järvenpään toimipiste

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)+diakonin kelpoisuus

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Koskimäki, Kirsi & Toimio-Elomaa, Marianne. Kokemuksia vertaistuesta ja kirkon perheneuvonnasta eroryhmässä. Järvenpää, syksy 2011, 58 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalialan ja diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi(AMK) + diakonin virkakelpoisuus, sosionomi (AMK).

Länsimaissa erojen määrä on lisääntynyt voimakkaasti kahden viimeisen sukupolven aikana. Parisuhteen päättymisen merkitsee yleensä kriisiä ja siitä seuraa monenlaista tuen tarvetta. Samaan aikaan kun palvelutarpeet ovat kasvaneet, yhteiskunnan ja kirkon mahdollisuudet tarjota palveluita ovat heikentyneet. Ryhmämuotoinen auttaminen on yksi keino vastata tarpeisiin tilanteessa, jossa yksilölliseen auttamiseen ei ole taloudellisia resursseja. Vertaistuki pohjautuu ihmisen luontaiseen tarpeeseen kokea yhteenkuuluvuutta toisten kanssa. Hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta sosiaalisilla suhteilla on tärkeä merkitys. Vuorovaikutus lisää yksilön voimavaroja.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Vantaan seurakuntayhtymän perheasianneuvottelukeskukseen syksyllä 2010 järjestämän eroryhmään osallistuvien kokemuksia vertaistuesta, voimaantumisesta ja kirkon perheneuvonnasta sekä kysyä ryhmän ohjaajien kokemuksia ryhmän toiminnasta. Tarkoituksenamme oli myös selvittää Vantaan seurakuntayhtymän eroryhmätoiminnan kehittämistarpeita. Toivoimme saavamme työvälaineitä vertaistukiryhmien toteuttamiseen ja oivalluksia siitä, kuinka voisimme työssämme tukea erokriisissä olevia tulevia sosionomeina(AMK).

Työ oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Opinnäytetyön metodinen lähestymistapa oli triangulaatio. Aineiston keruu tapahtui eroryhmään osallistuneelta kuudelta henkilöltä haastattelulomakkeen avulla, ja kahden ohjaajan ajatuksia kysyimme sähköpostitse kolmen kysymyksen avulla. Aineisto analysoitiin sisällön analyysia käyttäen.

Ryhmässä toteutui kokemusten jakaminen, vastavuoroinen tuen saaminen ja antaminen, ja vertaistuki koettiin tärkeimpänä voimaannuttavana tekijänä ryhmässä. Vastaajat olivat valmiita suosittamaan eroryhmään osallistumista muille eronneille. Seurakunnallinen konteksti ei näkynyt ryhmän toiminnassa, tätä mieltä olivat sekä ryhmään osallistuneet että ohjaajat. Yhtenäistä linjaa toiminnan kehittämisestä ei ollut. Vertaistukiryhmä-toiminnalla on mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita avioeroauttamisessa niin seurakunnallisessa kontekstissa kuin kunnallisella sektorilla.

Asiasanat: ero, eroryhmä, vertaistuki, voimaantuminen, kirkon perheneuvonta, kvalitatiivinen tutkimus.

ABSTRACT

Koskimäki, Kirsi & Toimio-Elomaa Marianne. Experiences of peer support and church family counselling in divorce groups. Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2011. 58 p. 2 appendices.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

In Western Countries the number of divorces has increased greatly in the last few decades. When a relationship ends, it usually means crisis and a divorced person often needs different forms of support. While the need for services has grown, the resources of society and church to provide services have weakened. The group-form assistance is one way to answer the divorced person's needs when there are no financial resources for individual help. Peer support is based on the natural human need to bond with others. Social relationships have a great importance for welfare and coping with the situation. Interaction also increases the resources of an individual.

The aim of this thesis was to examine divorce group participants' experiences of peer support, empowerment and church family counselling. The groups were organized by the family counselling of the Vantaa federation of parishes in autumn 2010. We also asked the family counsellors what they thought about the activity. In addition, we aimed to look into how the divorce group activities in the Vantaa parish union could be developed. We hoped we would get tools for carrying out peer support groups and insights into the ways we could help those undergoing a divorce crisis in our future work as Bachelors of Social Services.

We used qualitative research in this work. The methodological approach was triangulation. The material was collected from six divorce group participants using a interview form, and we asked two counsellors three questions by email. The material was analyzed using content analysis.

Sharing of experiences, receiving and giving of mutual support were realized in the group, and peer support was felt as the most important empowering factor in the group. The respondents were ready to recommend divorce groups to other divorced persons. According to both the participants and the counsellors of the groups the church context was not seen in the group activities. There was no uniform line in views on the development of group counselling. Peer support group work has great possibilities and the assistance of the divorced needs to be developed in both the church context and the municipal sector.

Keywords: divorce, divorce group, peer support, empowerment, church family counselling, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	8
3 TUTKIMUKSELLISET LÄHESTYMISTAVAT	10
4 TUTKIMUSPROSESSI	13
5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	15
6 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	17
6.1 Ero.....	17
6.1.1. Ero yhteiskunnallisena ilmiönä.....	17
6.1.2 Evankelis-luterilaisen kirkon opetus avioerosta.....	18
6.1.3. Avioeroon vaikuttavat tekijät ja avioerojen syyt.....	20
6.1.4. Ero kriisinä	21
6.2 Vertaistuki.....	25
6.2.1 Vertaistoiminnan historiaa.....	26
6.2.2 Vertaisryhmät ja vertaistoiminnan merkityksellisyys	28
6.2.3 Vertaisuuden karikot	30
6.3 Voimaantumisen	31
7 VANTAAN SEURAKUNTAYHTYMÄN PERHENEUVONNAN ERORYHMÄ- TOIMINTA.....	33
7.1 Eroryhmäläisten osallistumiskokemukset	36
7.2 Ohjaajien kokemukset ryhmän toiminnasta	39
8 TUTKIMUSTULOKSET	41
8.1. Vertaistuki kokemuksena eroryhmässä	41
8.2. Ryhmään osallistuminen apuna erosta selviytymisessä.....	42
8.3. Vantaan seurakuntayhtymän perheneuvonnan eroryhmätoiminnan kehit- tämisen.....	44
9 POHDINTA	47
LÄHTEET.....	50
LIITTEET.....	55
Liite 1: Kirje ja haastattelulomake eroryhmän osallistujille	
Liite 2: Kirje ja kysymykset eroryhmän ohjaajille	

1 JOHDANTO

Suomalaisessa yhteiskunnassa parisuhteet päättyvät yhä useammin eroon ja ero on arkipäiväistynyt. Vuonna 2010 11 027 avioliittoa päättyi eroon (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Eron voidaan ajatella koskettavan lähes jokaisen suomalaisen elämää joko itse elettyinä tai omaan elämään kuuluvien läheisten ihmisen kokemana ja sen tuottamia muutoksia sivusta seuraten (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 11). Useille ihmisille ero merkitsee kriisiä omassa elämässä (Laimio & Karnell 2010, 12).

Lähiverkosto ei välttämättä tarjoa sellaista tukea, joka auttaa jaksamaan arjessa ja tukisi kriisistä selviytymistä (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 10). Yksilön tarve henkilökohtaiseen tukeen voi olla lähipiiristä saatua tarjolla olevaa tukea suurempi (Laimio & Karnell 2010, 12).

Yhteiskunnan resurssit eivät ole riittäviä tukemaan yksilöiden selviytymistä elämänkriiseissä (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 10). Yhteiskunnan mahdollisuudet tarjota palveluita ovat pienentyneet 90-luvun lamasta lähtien. Resurssit ovat vähentyneet samaan aikaan, kun palvelutarpeet ovat jopa kasvaneet. Ryhmämuotoinen auttaminen saattaa olla yksi keino vastata palvelutarpeisiin, kun yksilölliseen auttamiseen ei ole resursseja. Niin sanotulle kolmannelle sektorille luonteenomaiset oma apu -ryhmät ja vertaistukiryhmät voivat toimia myös julkisten palvelujen piirissä. Tämä on perusteltu näkemys siitäkin syystä, että yhteiskunnan tuki ei korvaa vertaistukea ja yksilön tarvetta jakaa elämäntilannettaan samaa kokeneen kanssa. (Laimio & Karnell 2010,11- 12.)

Evankelis-luterilaisesta kirkosta on eronnut vajaan kymmenen vuoden aikana 270 000 ihmistä. Jäsenmäärän väheneminen merkitsee noin 181 miljoonan euron verotulon menetystä.(Kotimaa 6.10.2011, Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.) Verotulojen vähetessä kirkossa joudutaan pohtimaan vähenevien resurssien tehokasta käyttöä. Paitsi että oma apu -ryhmien ja vertaistukiryhmien toiminta on työntekijäresursseja runsaasti vaativaa yksilöllistä palvelua taloudellisempaa, se on myös yhteisöllisyyttä rakentavana työmenetelmänä luonteel-

taan seurakunnalliseen kontekstiin sopivaa. Työmenetelmää on syytä tutkia ja kehittää muun muassa perheneuvontatyössä.

Käsitteenä vertaistoiminta on tullut Suomeen 1990-luvun puolivälissä. Vertaistoiminnassa tuki ja auttaminen perustuvat siihen, että ihmisillä on jokin heitä yhdistävä kokemus tai sairaus ja he saavat toisiltaan sellaista tukea, mitä muut auttajatahot eivät pysty antamaan. Yhteinen kokemus luo ihmisten välille sillan ja ymmärryksen. (Laimio & Karnell 2010,11- 12.) Vertaistukitoimintaa on hyödynnetty ansiokkaasti muun muassa päihdeongelmasta selviytymisessä, mistä tunnetuimpana esimerkkinä ovat AA-kerhot eli Anonyymien Alkoholistien ryhmät. Lukuisten aktiivisesti toimivien potilasjärjestöjen vertaistukiryhmät osoittavat vertaistuen merkittävän painoarvon sairauden aiheuttamasta kriisistä ja elämänmuutoksesta selviytymisessä. Vertaistukea hyödyntävät eroryhmät ovat myös evankelis-luterilaisessa kirkossa, esimerkiksi perheneuvontatyössä, vaikiintunutta toimintaa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Vantaan seurakuntayhtymän perheasiainneuvottelukeskuksen syksyllä 2010 järjestämään eroryhmään osallistujien kokemuksia vertaistuesta, voimaantumisesta ja kirkon perheneuvonnasta. Kysymme myös ryhmän ohjaajien kokemuksia kyseisestä ryhmästä ja heidän ajatuksiaan ryhmäläisten osallistumiskokemuksista. Tutkimuksen tavoitteena on tutkimusaineistoa analysoiden saada tietoa vertaistuen toteutumisesta ja ryhmätoiminnassa esiintyvistä tekijöistä, jotka tukevat eroista selviytymistä. Tavoitteenamme on tuottaa tietoa Vantaan seurakunnan perheasiainkeskukselle, jotta siellä voitaisiin kehittää eroryhmätoimintaa osallistujien kokemusten avulla.

Kiinnostuksemme aiheeseen kumpuaa työstämme, koska eroon liittyviä kysymyksiä ja ”johdannaisvaikutuksia” kohdataan monilla sosiaalialan toimintasektoreilla. Sosiaalialan ammattilaisten työhön kuuluu asiakkaiden tukeminen heidän arjessaan ja erilaisissa elämäntilanteissa, esimerkiksi erossa. Sosiaalialan ammattilaiset arvioivat asiakkaiden palvelutarpeita sekä suunnittelevat ja toteuttavat palveluita. Tapaamme työssämme, Kirsi seurakuntapastorina ja Marianne perhetyöntekijänä, erokriisissä olevia ihmisiä sekä perheitä.

Eroprosessin läpikäyminen ja siitä selviäminen ovat haaste ihmiselle itselleen. Niissä tukeminen on haaste ammattilaisille. Meillä molemmilla on myös kokemusta vertaisryhmätyöskentelystä. Kirsi on toiminut vertaisryhmässä ohjaajana, Marianne on osallistunut kolmeen vertaisryhmään erilaisissa elämänsä vaiheissa. Toivomme saavamme opinnäytetyöstämme työvälineitä vertaistukiryhmien toteuttamiseen ja ylipäätään oivalluksia siitä, kuinka voimme työssämme tukea erokriisissä olevia.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimusympäristönä oli Vantaan seurakuntayhtymän perheasiain neuvottelukeskus Tikkurilassa, ja kohderyhmä perheneuvonnan syksyllä 2010 järjestämään eroryhmään osallistuneet. Tietoa kerättiin lisäksi ryhmän ohjaajilta. Ryhmän koko oli kuusi henkilöä (3 naista, 3 kolme miestä), ja ryhmää ohjasi kaksi perheneuvonnan työntekijää.

Tutkimuksella haimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin

1. Miten vertaistuki toteutui ryhmässä?
2. Miten ryhmään osallistuminen auttoi eroista selviytymistä?
3. Miten Vantaan seurakuntayhtymän perheneuvonnan eroryhmän toimintaa tulisi kehittää?

Tutkimuksen painopiste oli eroryhmään osallistuneiden kokemuksissa. Tutkimalla näitä kysymyksiä selvitimme miten ryhmään osallistuneet olivat kokeneet mukanaolon ohjatussa vertaistukiryhmässä. Tutkimuksen avulla keräsimme tietoa vertaistuen toteutumisesta ryhmässä, seurakunnallisen kontekstin kokemisesta ja näiden merkityksestä osallistujille. Vastaukset kertovat yleisesti sitä, mitä eroryhmään osallistuminen ryhmäläisille merkitsi.

Kokonaiskuvan täydentämiseksi kysyimme myös ohjaajien kokemuksia ryhmän toiminnasta kaksivaiheisesti. Lähestyimme ohjaajia sähköpostitse. Ensimmäisessä vaiheessa pyysimme heiltä kummaltakin erikseen vastauksia kysymyksiin: 1. Mikä oli arvionne mukaan eroryhmän tärkein anti siihen osallistuneille? 2. Miten seurakunnallinen konteksti näkyi eroryhmän toteutuksessa? Ja 3. Eroryhmän toteutukseen liittyen: Olisiko voitu tehdä jotakin toisin, paremmin? Näihin kysymyksiin vastaukset saatuamme lähetimme heille koonnin eroryhmäläisten vastauksista. Toivoimme heidän kertovan millaisia ajatuksia ryhmäläisten kokemukset eroryhmään osallistumisesta heissä herättivät.

Kysymysten avulla tuli esiin myös Vantaan perheneuvonnan eroryhmätoimintaan kohdistuvia kehittämistarpeita

3 TUTKIMUKSELLISET LÄHESTYMISTAVAT

Jari Eskolan ja Juha Suorannan (2008,13) mukaan käsitteitä laadullinen, pehmeä menetelmä ja kvalitatiivinen menetelmä käytetään Suomen yhteiskunta- ja kasvatustieteellisessä keskustelussa synonyymeina toisilleen.

Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla tarkastellaan merkityksiä. Merkitykset ilmenevät suhteina ja niiden muodostamina merkityskokonaisuuksina. Laadullisella tutkimusmenetelmällä on mahdollisuus selvittää ihmiselle merkitykselliseksi koettuja tapahtumaketjuja, esimerkiksi oman elämän kulkua.(Vilka 2005, 97.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimukseen osallistuvien määrä eli aineiston koko on usein pieni tai vähäinen, jos sitä verrataan määrälliseen tutkimukseen.(Tuomi & Sarajärvi 2009,85.) Opinnäytetyötä suunnitellessa tutkimuksemme kohderyhmä oli tarkasti tiedossa. Tiesimme, että tutkimusaineistomme tulee rakentumaan kuuden eroryhmään osallistujan ja eroryhmän kahden ohjaajan kokemuksista. Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata todellista elämää ja sen avulla on mahdollista tuoda esiin tutkittavan oma kuvaus asiasta, jonka hän on kokenut. Laadullinen tutkimusmenetelmä on väline tutkia ihmisten omia käsityksiä tutkimuksen kohteena olevasta asiasta tai ilmiöstä, ei löydä totuutta. (Vilka 2005, 97-98.) Tässä tutkimuksessamme ei ole tarkoitus löytää yleispätevää totuutta asiasta, vaan tutkia kyseisen kohderyhmän kokemuksia ja käsityksiä vertaisryhmään osallistumisesta.

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa voidaan kerätä kyselyllä, haastattelulla, havainnoimalla tai erilaisilla dokumenteilla (Tuomi & Saramäki 2009, 71). Tiedonkeruumenetelmäksi valitsimme haastattelulomakkeen. Tähän päädyimme muun muassa siksi, että tutkittava asia on hyvin henkilökohtainen ja näin tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden anonyymius säilyi. Mikäli henkilö jatkoi keskustelua ollen yhteydessä meihin sähköpostitse, osittainen anonyymiydestä luopuminen oli vastaajan itsensä valinta. Metsämuurosen (2008, 41) mukaan

lomakehaastattelu sopii hyvin tilanteisiin, joissa tutkimuksen kohteena ovat arat ja intiimit aiheet sekä myös silloin, kun halutaan selvittää esimerkiksi arvostuksia tai ihanteita. Haastattelulomake on myös taloudellinen ja nopea tapa kerätä aineistoa.

Tutkimuksessamme käytimme triangulatiivista tutkimusasetelmaa. Triangulatio eli ”kolmiomittaus” on tapa, jolla voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta. (Kananen 2010, 72.) Triangulatiivisen tutkimusasetelman etuna on se, että tutkittavana olevaa asiaa voidaan tarkastella monipuolisesti ja saada sitä kautta syvennettyä tietoa tutkittavasta aiheesta. Voidaankin ajatella triangulatiivisen tutkimusasetelman lisäävän tutkimuksen luotettavuutta. (Viinamäki 2007, 175-176; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2008, 228.) Haasteena triangulatiivisessa asetelmassa on varmistaa saman ilmiön eri puolilta tarkastelu, ettei tutkittaisi kahta eri ilmiötä (Viinamäki 2007, 176).

Triangulaation päätyyppejä on neljä: aineisto-, metodologinen, tutkija- ja teoria-triangulaatio. Tässä opinnäytetyössä käytimme sekä aineisto- että tutkijatriangulaatiota. Aineistotriangulaatio on yleisin triangulaation sovellus, ja siinä hyödynnetään useita erilaisia aineistoja. Aineistotriangulaatio on yleinen myös siksi, että sitä voi myös hyödyntää yksin tutkimusta tai opinnäytetyötä tekevä tutkija. Tutkijatriangulaatiolla tarkoitetaan kahden tai useamman osallistumista tutkimuksen tekoon. (Viinamäki 2007, 180-185; Hirsjärvi ym. 2008, 228.)

Sisällönanalyysi on keino saada tutkimusaineisto järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysin avulla etsitään merkityksiä tutkittavien kirjoittamasta tekstistä. Aineistoa käsitellään pilkkoen sitä osiin, sitä käsitteellistetään ja teemoitellaan sekä kootaan uudelleen mahdollisimman loogisesti. Tämän jälkeen tehdään tulkintoja. Analysointia tehdään koko tutkimusprosessin ajan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 103-109.) Sisällönanalyysi voidaan tehdä tutkimuksessa joko aineisto- tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkija päättää, mistä toiminnan logiikkaa tai tyyppillistä kertomusta lähdetään hakemaan ja sen jälkeen tutkimusaineistoa lähdetään pelkistämään. Tiivistäminen pohjautuu asetettuun tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineisto järjestetään uudelleen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Tut-

kimuksen tuloksena ryhmittelyistä muodostuu luokitteluja, teoreettinen malli tai käsitteitä. (Vilkkä 2005, 140.) Tässä tutkimuksessa lähestymistapana on aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

Tutkimus on tehty kunnioittaen tieteellisen tutkimukselle yleisesti asetettuja eettisiä periaatteita. Yleisten tutkimuseettisten periaatteiden lisäksi sosiaalialan tutkimuksen on täytettävä sosiaalialan eettiset periaatteet läpi koko tutkimusprosessin tiedonhankinnasta tutkimustulosten julkaisemiseen. Tutkimukseen osallistuneille on kerrottu, mihin käyttöön heidän antamansa vastaukset menevät ja tutkimustulosten julkaisemisessa kunnioitetaan siihen osallistuneiden yksityisyyttä. Suoria lainauksia käytetään harkiten ainoastaan, mikäli niiden julkaiseminen ei vaaranna vastaajan yksityisyyttä tai muuten aiheuta vastaajille vahinkoa.

4 TUTKIMUSPROSESSI

Kartoitimme pääkaupunkiseudun seurakuntien syksyllä 2010 alkavia eroryhmiä. Vantaan seurakuntayhtymässä oli alkamassa eroryhmä, joka soveltui aikataullisesti opinnäytetyömme tutkimuskohteeksi. Otimme yhteyttä seurakuntayhtymän perheasiain neuvottelukeskukseen työntekijöihin Paula Ruotsalaiseen ja Lauri Anttilaan ja sovimme heidän kanssaan opinnäytetyömme toteuttamisesta kyseisessä eroryhmässä. Ruotsalainen ja Anttila esittelivät opinnäytetyömme aiheen lokakuussa 2010 ryhmäläisille, jotka antoivat suostumuksensa tutkimukseen osallistumiseen. Tutkimusluvan meille myönsi Vantaan seurakuntayhtymästä yhteisen seurakuntatyön johtaja Pontus Salmi joulukuussa 2010.

Lähetimme ryhmän ohjaajien välityksellä osallistujille haastattelulomakkeen, jossa taustatietojen kysymisen jälkeen pyysimme vastaajia kertomaan osallistumiskokemuksistaan kahdeksan kysymyksen avulla. Kyse oli kirjallisesta puoli-strukturoidusta haastattelusta, jossa sekä saadaan kuuluviin tutkittavien oma ääni, että varmistetaan opinnäytetyön kannalta kiinnostavien teemojen läpikäynti. Kerroimme mahdollisuudesta olla yhteydessä meihin sähköpostitse tutkimuskysymysten tarkentamiseksi. Osallistujat palauttivat vastauksensa ohjaajille suljetussa kirjekuoressa joulukuussa 2010, ja tämän jälkeen ohjaajat postittivat vastaukset meille. Ryhmään osallistuneita oli kuusi ja heistä viisi palautti vastauksensa. Vastaajat palauttivat kirjeen, joilla olimme lähestyneet heitä. Kolme vastaajaa ilmaisi olevansa valmis jatkamaan keskustelua sähköpostitse. Jatko-keskustelu toteutui lopulta yhden vastaajan kanssa.

Eroryhmään osallistuneet olivat kirjoittaneet vastauksensa kirjoittamiemme kysymysten väliin – samaan paperiin, jonka olimme heille lähettäneet. Vastaukset olivat tästä syystä suppeita. Tutkimusaineiston analysointi tapahtui kesäelokuussa 2011. Luimme kyselyvastaukset ja teemoittelimme aineiston keräten kaikki vertaistukeen, voimaantumiseen viittaavat ja kirkon perheneuvontyön luonnetta kuvaavat ilmaukset. Pyrimme saamaan kuvan siitä, mitä nämä teemat kokemuksellisella tasolla merkitsivät osallistujille. Eroryhmäläisten vastausten suppeudesta johtuen päädyimme kysymään myös ryhmän ohjaajien kokemuk-

sia ryhmän toiminnasta. Toteutimme ohjaajien kokemusten kysymisen loka-kuussa 2011. Lähetimme heille opinnäytetyömme luvun 7.1. Eroryhmäläisten kokemukset ja pyysimme heitä pohtimaan osallistujien kokemuksia. Toivoimme tämän täydentävän kokonaiskuvaa tutkimuksemme kohteena olevista asioista. Ohjaajien vastaukset laajensivat näkökulmaa, mutta myös heidän vastauksensa olivat suppeita. Kaikkien vastausten analysoinnissa hyödynsimme teoretietoa erosta, vertaistuesta, voimaantumisesta ja evankelis-luterilaisen kirkon opetuksesta.

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Vertaistukea koskevaa tutkimusta on tehty runsaasti. Kati Wilska (2004) on tehnyt Pro gradu-tutkielman Vertaisryhmät vammaisten naisten voimaantumista tukemassa.(Helsingin Yliopiston sosiaalipsykologian laitos.) Helena Palojärvi (2009) on tutkinut lisensiaattitutkimuksessaan, Vertaistuki voimaantumisen välineenä, päihdeongelmaisten naisten voimaantumisen kokemuksia vertaisryhmässä. Palojärven tutkimus käsitteli vertaistoiminnan hyödyntämistä osana ammatillista sosiaalityötä. Palojärven mukaan vertaistoiminta ja ammattityö hyötyvät toisistaan.

Tiina Hiltunen on tehnyt Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin yksikössä vuonna 2009 opinnäytetyön Erosta eteenpäin ja vahvistaako vertaistuki? - Kokemuksia avioeron kokeneiden vertaistuesta seurakunnassa. Opinnäyte liittyi sosiaali- ja terveystieteiden kansalaistoiminnan kehittämisverkostohankkeeseen ja siinä tutkittiin osallistujien vertaistukiryhmästä saatua tukea eroprosessissa selviytymisessä. Tutkimuksessa vastaajat kertoivat vertaisuuden kokemuksen olleen tärkein asia ryhmään osallistumisessa. He kokivat myös ryhmässä toteutuneen hengellisen sisällön olleen toimintaan sopivaa ja rauhallisuutta ja syvyyttä tuovaa.

Jussi Pennanen ja Tuomo Salo (2001) ovat tehneet Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikössä opinnäytetyön Kirkon avioeroauttaminen – Seurakuntien perheasiain neuvottelukeskusten tekemä avioerotyö. Pennanen ja Salo kartoittivat eri kaupungeissa kokoontuvien ryhmiin osallistuneiden kokemuksia työntekijöiden haastattelujen avulla. Tutkijat toteavat, että avioeroauttamyötä tarvitaan, mutta sitä on tarjolla yllättävän vähän. Kaikki halukkaat eivät mahdu mukaan ryhmiin. Tutkimuksen mukaan ryhmät olivat hyvin erilaisia riippuen ryhmän vetäjästä ja osallistujista. Kaikissa ryhmissä oli käytössä Bruce Fisherin kehittämä jälleenrakennusmalli. Kristillinen viitekehys näkyi kaikissa tutkituissa ryhmissä, ja ryhmiin osallistuneet olivat kokeneet ryhmän tärkeäksi kirkon antamaksi apumuodoksi. Tutkijat tuovat esiin kirkon perusajatuksen elinikäisestä avioliitosta ja pohtivat, onko eronneen ihmisen vaikea hakea apua seurakunnasta ja lisääkö kirkon antama apu eronneen ihmisen ahdistusta. Tut-

kimuksen perusteella ryhmistä koettiin olleen apua. Tutkimuskysymyksemme ovat osittain samoja kuin Pennasen ja Salon tutkimuksessa, mutta aineiston keruu on toisenlainen. Toisin kuin Pennanen ja Salo, jotka haastattelivat eroryhmän ohjaajia ja saivat tietoa osallistujien kokemuksista heidän kauttaan, keräämme aineiston suoraan ryhmään osallistuneilta sekä eroryhmän ohjaajilta. Menettely tukee vastausten autenttisuutta kahdestakin syystä. Ensimmäkin vastaajien mahdollinen hienotunteisuus ryhmän ohjaajia kohtaan ei pääse luomaan estoja avoimuudelle. Toiseksi ulkopuolisen on joskus helpompi saada avoimia vastauksia henkilökohtaisiin kysymyksiin. Ulkopuolisuus luo vastaajalle turvaa ja suojaa hänen anonymiteettiään. Lisäksi kysymme ryhmän ohjaajien omia kokemuksia työskentelystä ryhmän kanssa. Emme kartoita eri tapoja toteuttaa auttamista, vaan painopiste on selkeästi ryhmäläisten ja ohjaajien kokemusmaailmassa. Olemme kiinnostuneita nimenomaan vertaistukitoiminnalla toteutettavasta eroauttamisesta valitussa kontekstissa, kirkon perheneuvonnassa.

6 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyömme keskeisimmät käsitteet ovat ero, vertaistuki ja voimaantuminen. Koska tutkimuskohteen kehyksenä on seurakunnan perheneuvontatyö, tutkimuksessa tarkastellaan myös kirkon opetusta avioerosta.

6.1 Ero

Avio- ja avoeroa on verrattu traumaattisena kokemuksena ja tunteina kuolemaan, koska siinä puolisosuhde lakkaa olemasta (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 41). Ihmiset ovat yksilöitä ja jokaisen tapa kokea elämässä tapahtuvia asioita on ainutlaatuinen. Eron voi kokea monin tavoin. Ero voi olla myös helpotus, jolloin pitkään jatkunut kuormittava elämäntilanne parisuhteessa saa ratkaisunsa. Ruotsalaisen Maria Svelandin kokoaman kirjan ”Happy, happy – en bok om skilsmässa” mukaan avioero ei ole epäonnistuminen. Sveland oli itse erostaan iloinen, huojentunut ja ylpeä. (Helsingin Sanomat 4.10.2011.)

6.1.1 Ero yhteiskunnallisena ilmiönä

Parisuhteen päättyminen on yhteiskunnallisesti ajateltuna eroon merkittävä ilmiö. Vuosittain Suomessa noin 13 500 avioliittoa päättyy eroon. 27 000 aikuista ja 30 000 lasta kokee eron suoranaisesti tai välillisesti ja se vaikuttaa suureen joukkoon sukulaisia ja ystäviä. Avioliittoa purkautuu vielä enemmän, lähes kaksi kertaa enemmän kuin avioliittoa eli vuosittain noin 30 000. (Rakkauden lahja 2008, 82.)

Kaikissa länsimaissa ovat erot voimakkaasti lisääntyneet kahden viimeisen sukupolven aikana. Perinteinen perheajattelu on suomalaisessa yhteiskunnassa elämänmuodon muutoksen vuoksi uhattuna. Avioliittojen määrän kasvu suhteessa solmittuihin avioliittoihin ja avioerojen lisääntyminen sekä avioliittojen keskimääräisen keston lyheneminen kertoo avioliittopohjaisen perhemuodon kriisistä. Eroa voidaankin pitää ajan ilmiönä, joka koskettaa monien ihmisten elämää joko välittömästi tai välillisesti. Eroista seuraa monenlaista tuen tarvetta

ja tuen tarve näissä tilanteissa on lisääntynyt. Palvelujärjestelmän hajanaisuudesta johtuen yhteiskunta ei välttämättä tarjoa riittävästi tukea ja palveluja ihmisten haasteellisiin elämäntilanteisiin. (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 11.)

6.1.2 Evankelis-luterilaisen kirkon opetus avioerosta

Avioliittoa arvostetaan suomalaisessa kristillisyydessä suuresti, vaikka se teologisesti tarkasteltuna kuuluu enemmän maallisen kuin hengellisen regimentin alueeseen (Kiiski 2006, 30-32). Jako maallisen ja hengelliseen regimenttiin viittaa luterilaiseen käsitykseen Jumalan kahdesta tavasta pitää huolta maailmasta. Jumala hallitsee ja toimii maailmassa lakien, oikeusjärjestelmän ja esivallan - maallisen regimentin - että kirkon – hengellisen regimentin - kautta.

Kirkolliskokous, evankelis-luterilaisen kirkon ylin päättävä elin, päättää keskeisistä linjauksista, jotka koskevat oppia ja kirkon työtä. Kirkolliskokouksen vuonna 1999 hyväksymä Katekismus ilmaisee kirkon uskon keskeisen sisällön. Näin Katekismuksen opetuksen voidaan katsoa edustavan kirkon virallista opetusta avioliitosta – ja avioerosta. Katekismuksen mukaan naisen ja miehen suhde voi parhaiten toteutua Jumalan tarkoittamalla tavalla elinikäisessä avioliitossa. Ihanteena on siis elinikäinen avioliitto. Samalla kuitenkin todetaan, että avioliiton lopullinen särkyminen voi johtaa avioeroon. (Katekismus 1999, 20.)

Piispainkokouksen tehtävänä on antaa Kirkolliskokoukselle ja Kirkkohallitukselle lausuntoja, jotka koskevat kirkon uskoa, julistusta ja työtä sekä hiippakuntien hoitoa. Piispat ottavat myös piispainkokouksen ulkopuolella yhteisesti kantaa kirkon uskoon ja oppiin sekä elämään ja etiikkaan liittyviin yhteiskunnallisiin asioihin. (Evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Kahdeksan piispaa julkaisi vuonna 2008 puheenvuoron perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta. Piispat toteavat puheenvuorossaan, että kirkko arvostaa kaikkia inhimillisiä toimia ja tapoja, joilla avioliittoa voidaan tukea. Kun Martti Luther nimitti avioliittoa ”yhteiskunnallisen järjestyksen piiriin kuuluvaksi asiaksi”, hän halusi korostaa sen yleisinhimillistä arvoa. Vaikka luterilainen kirkko ei kutsu avioliittoa sakramentiksi, se pitää sitä Jumalan erityisenä asetuksena, jonka kautta hän lahjoittaa siunauksensa.

Avioliiton asettaessaan Jumala ei siunannut vain ihmisten keskinäistä yhteenkuuluvuutta ja heidän välistään rakkautta. Jumalan siunauksen kohteena on se liitto, jonka puoliset solmivat. Kun mies ja nainen liittyvät toisiinsa, kyse on liitosta, jonka ”Jumala on yhdistänyt”. Kirkollisessa vihkimisessä puoliset antavat lupauksensa ”kaikkietävän Jumalan kasvojen edessä” ja seurakunnan läsnä ollessa. Avioliitto siunataan kolmiyhteisen Jumalan, Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Siunausta pyydetään avioparin koko elämään, hyviin ja pahoihin päiviin. (Rakkauden lahja 2008, 68.) Kirkko opettaa avioliitto-ihannetta tietoisena siitä, että sitä ei aina saavuteta. Eronneet kaipaavat anteeksiantamusta ja uudelleen aloittamisen mahdollisuutta. Armollisuuden kuuluu olla läsnä siellä, missä elämä on haavoittanut. (Rakkauden lahja 28, 86-87.) Elämisen rohkeuden ja tulevaisuuden uskon sekä uusien mahdollisuuksien löytyminen kuuluvat Jumalan lahjoihin (Rakkauden lahja 2008, 87).

Kirkon virallisten internetsivujen sisältö on linjassa Katekismuksen ja piispojen kannanoton kanssa. Sivuilla todetaan, että luterilainen kirkko suhtautuu ymmärtävästi avioeroihin silloin, kun parisuhteen vaikeita ongelmia ei pystytä ratkaisemaan. Kirkko ei pidä nykyään avioeroa syntinä, vaan onnettomuutena. Parisunnan keskinäiset ristiriidat voivat olla niin suuria, että yhteinen elämä ei onnistu. Silloin katsotaan, että puoliset ovat menettäneet kyvyn olla toisilleen uskollisia henkisessä mielessä. Tällaisessa tilanteessa avioero on mahdollinen ja joskus jopa suositeltava inhimillinen ja lähimmäisenrakkauden mukainen ratkaisu. Aviopuolisosta voi pakottavissa tilanteissa erota. Eron ajautuneet tarvitsevat tukea ja rohkaisua ja kykyä antaa toisilleen anteeksi. Kirkko ei halua hylätä tai syyttää ketään avioliitossaan karille joutunutta. (Evangelis-luterilainen kirkko i.a.)

Kirkon suhtautuminen avioeroon on kokenut selkeitä muutoksia toisen maailmansodan jälkeen. Luterilainen kirkko hyväksyy myös uudelleen avioitumisen, jos entiseen suhteeseen liittyvät ongelmat on selvitetty. (Kiiski 2006, 232.)

Kirkko edellyttää viranhaltijoiltaan seurakunnan jäsenyyttä ja sitoutumista sen uskoon. Kirkon, seurakunnan tai seurakuntayhtymän virassa sekä jumalanpalvelukseen, kirkollisiin toimituksiin, diakoniaan tai opetukseen liittyvässä pysy-

väisluonteisessa työssä voi olla vain evankelis-luterilaisen kirkon jäsen (Kirkkolaki 1993/1054). Papiksi vihittävät antavat vihkimistoimituksen yhteydessä pappislupauksen. Myös diakoniksi antavat virkaan vihkimyksessään lupauksen hoitaa virkaansa evankelis-luterilaisen tunnustuksen mukaisesti. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkokäsikirja III 2003).

6.1.3 Avioeroon vaikuttavat tekijät ja avioerojen syyt

Suomen Väestöliiton perhebarometrin 2003 mukaan kolme yleisintä avioeropäätökseen vaikuttanutta tekijää ovat puolisoiden rakkauden/läheisyyden puute, kommunikaatio-ongelmat ja se, ettei parisuhdetta ole hoidettu. Muita tavallisia Väestöliiton tutkimuksessa esille tulleita syitä ovat muun muassa se, että tutkimukseen vastaaja ei saanut puolisolta riittävästi tukea tai, että arvostus ja kunnioitus puuttuivat. Erilaiset arvot ja/tai erilainen elämäntyyli ovat myös tavallisia avioeropäätökseen vaikuttavia tekijöitä. (Skilsmässoboken 2008, 173.)

Kun Väestöliiton tutkimuksessa kysyttiin lopullisista syytä avioeroon, ne jotka vastasivat kysymykseen, mainitsivat useimmiten syyksi uskottomuuden. Toiseksi yleisin ratkaiseva syy on päihteiden käyttö. Rakkauden ja läheisyyden puute, erilaiset elämän arvot ja tavoitteet kuten myös toisistaan erilleen kasvaminen ovat tyypillisiä lopulliseen eropäätökseen johtavia tekijöitä. Ratkaisevia tekijöitä ovat puolisoiden erilaiset arvot ja tavoitteet sekä puolisoiden kasvaminen toistaan erilleen. Fyysinen väkivalta parisuhteessa on myös usein ratkaiseva eroon johtava asia. (Skilsmässoboken 2008, 173.)

Perhebarometrin mukaan eroon päätyneistä 62 prosenttia ei ollut koskaan katunut avioeroa, kun 7 prosenttia oli katunut sitä usein. Niiden joukossa, jotka olivat katuneet eroa usein, oli enemmän miehiä kuin naisia. Erossa aloitteentekijänä on miestä useammin nainen ja tavallisesti lapset jäävät asumaan äitinsä kanssa. (Skilsmässoboken 2008, 173.)

6.1.4 Ero kriisinä

Avioerojen suuresta lukumäärästä huolimatta ero ja suhteen päättyminen koetaan vieläkin epäonnistumisena. Toisaalta eron aloitteentekijänä ollut voi kokea eron aktiivisena valintana. (Hemminki 2010, 30.) Koska avioeroa voidaan pitää yhtenä elämän käännekohtana ja, koska siihen voi liittyä vaikeita tunnekokemuksia, avioeroa voidaan sanoa kriisiksi (Niemelä & Ruth 1992, 180,190). Kriisi antaa mahdollisuuden kasvulle ja kehitykselle, mutta se on aina myös tuskallinen kokemus (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 21-22).

Avioerosta seuraa usein suhteellisen pitkä ja tuskallinen prosessi, jonka onnistuneeseen läpikäyntiin vaikuttaa ratkaisevasti se, miten uskaltaa pysähtyä menneeseen ja kohdata omat voimakkaatkin tunteensa. Tunteet voivat olla vihaa, kaipausta, avuttomuutta, yksinäisyyttä, pettymystä ja loukkaantumista. (Niemelä & Ruth 1992, 180,190.) Erossa aloitteen tehnyt kokee usein syyllisyyttä ja toinen hylätyksi tulemisen tunteet ja kivut. Kumpikin osapuoli joutuu käymään läpi monenlaisia tunteita, joita on selvitettävä itselle, puolisolle ja lapsille. (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 41.)

Vaikeaan tilanteeseen tulisi pysähtyä (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 22). Eron onnistunut läpikäynti vaatii syvällistä asioiden käsittelyä ja eroon johtaneiden syyden pohtimista sekä niiden hyväksymistä (Hemminki 2010, 30). Kriisin kohtaaminen ja läpikäyminen edellyttää rohkeutta, uskallusta ja riittävää turvallisuuden tunnetta. Ei ole yhdentekevää, miten kriisi kohdataan tunnetasolla. (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 21-22.) Yksilön persoona voi kehittyä kriisin kautta, ja sen myötä voi avautua uusia mahdollisuuksia. Epäonnistuminen kriisin läpikäymisessä voi johtaa elämän jumiutumiseen ja kapeutumiseen (Hemminki 2010, 30.) Kriisin kohtaamisen välttäminen tai kivun, ahdistuksen ja tuskan kieltäminen voivat johtaa tunnetason ulkopuolisuuteen, sulkeutuneisuuteen ja katkeruuteen. Ulkoisen ja sisäisen kriisin kohtaamisen ”palkintona” voi olla parempi itsetuntemus, lisääntynyt omien rajojen sekä mahdollisuuksien tuntemus ja näiden myötä kasvu ihmisenä. (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 21-22.) Erosta selviytyminen perustuu vahvaan sisäiseen elämänhallintaan ja erokokemuksen voi kääntää voimavaraksi. (Hemminki 2010, 30).

Jokainen kriisi asettaa tehtäviä. Avioerossa tehtävänä on uuden elämän rakentaminen ja eron tarjoamien toisten mahdollisuuksien käyttäminen. Erosta seuraavat haasteet ja tehtävät toimivat ikään kuin tienviittoina elämässä. (Wallerstein & Blakeslee 1996, 276-277.)

Avioliiton päättäminen on eron ensimmäinen tehtävä. Avioliiton onnellisuus tai onnettomuus ei vaikuta siihen, miten yksilö kokee itse eroamisen. Se, miten eroaminen tapahtuu voi vaikuttaa hallitsevasti eron jälkeiseen elämään vuosikausien ajan. Juuret sille, että osapuolet jatkavat riitelyä ja molemminpuolista tuhoisaa käyttäytymistä vuosikausia eron jälkeen, on istutettu tapaan jolla on erottu. Toinen puolisoista on jättänyt varoittamatta viestin, että avioliitto on loppu. Toinen on jäänyt ja jätetty yksin. Kun avioliitto päättyy näin, lähtökohdat uusien mahdollisuuksien löytämiselle eivät ole hyvät. Kun avioliitto päättyy, monenlaiset tunteet ja tavat toimia voivat kilpailla keskenään. Erossa ensimmäinen tehtävä onkin avioliiton päättäminen niin sivistyneesti kuin mahdollista. Tällöin kummankaan osapuolen ei kuulu luopua oikeuksistaan, toinen ei ole syntinen ja toinen pyhimys, kumpikaan ei pyri koston ja tuskan tuottamiseen. Avioliiton päättäminen hyvin helpottaa sekä lasten että aikuisten tulevaisuutta. Ja päinvastoin: huono ero voi merkitä vihan ja kärsimyksen jatkumista vuosien ajan. (Wallerstein & Blakeslee 1996, 277-278.)

Eroryhmissä kuulee kipeistäkin eroista, kun esimerkiksi puoliso on löytänyt uuden ja lähtenyt. Jätetty menee shokkiin ja joutuu pahaan kriisiin. (Paula Ruotsalainen 2.9.2010, perheneuvoja).

Yksi hyvän eron tuntomerkki on se, että se vahingoittaa lapsia mahdollisimman vähän. (Paula Ruotsalainen 2.9.2010, perheneuvoja).

Menetyksen sureminen alkaa avioliiton hajoamisesta ja sureminen jatkuu eron jälkeen. Sureminen kestää kauemmin ja on vaikeampaa, jos avioliitto on ollut pitkä. Silti lyhytkin avioliitto vaatii kunnan "hautajaiset". Kurjimpaankin avioliittoon on sisältynyt odotuksia paremmasta elämästä, kumppanuudesta, rakkaudesta ja arvonannosta. Vain suremalla on mahdollista sulkea ovi takana ja jatkaa elämässä eteenpäin. (Wallerstein & Blakeslee 1996, 279.)

Ensimmäinen vuosi eron jälkeen on se hankalin. Silloin joutuu etsimään uusia tapoja viettää esimerkiksi joulua, äitienpäivää ja kesälomaa – ja olla viettämättä hääpäivää. (Paula Ruotsalainen 2.9.2010, perheneuvoja).

Surematta jäänyt avioliitto merkitsee monia vaaroja. Jotkut kieltäytyvät uskomaan, että avioliitto on päättymässä ja toimivat kuin näin ei olisi tapahtumassa. Ajatukset voivat olla yhä ex-puolisossa ja hänen elämässään. Lapsia saatetaan käyttää vakoojina, jolloin heidän kauttaan saada tietoa ex-puolison tekemisistä. (Wallerstein & Blakeslee 1996, 279.)

Erota voi viisaamminkin. Hyvässä erossa osataan antaa anteeksi puolin ja toisin ja kumpikin tulee kuulluksi. (Lauri Anttila 2.9.2010, perheneuvoja.)

Itsensä takaisin saaminen merkitsee irtautumista avioliitosta. Se sisältää itsensä takaisin saamisen tai itsensä rakentamisen uudelleen ja tunteen uudesta identiteetistä. Pitkässä avioliitossa puolison identiteetti on sidoksissa toiseen puolisoon ja avioliittoon. Lukemattomilla tavoilla heistä on tullut ”me” erotuksena ”sinästä ja minästä”, jotka astuivat avioliittoon. Erossa nämä roolit lakkaavat olemasta. On rakennettava uusi tunne itsestä korvaamaan vanha identiteetti. Uuden identiteetin rakentamiseen on monia tapoja. Puolisot voivat kurottautua aikaisempiin kokemuksiinsa, löytää mielikuvia ja alkuja itsenäisyydelle sekä ponnistella kohti uusia mahdollisuuksia, joita ero tuo mukanaan. Entisen puolison ääni – valittava tai halveksiva, kiukutteleva tai vaativa – on karkotettava niin, että eronnut ei kanna aviollista epäonnistumistaan uuteen suhteeseensa. (Wallerstein & Blakeslee 1996, 280.)

Jos liitto on kestänyt vaikka 30 vuotta, siitä on tullut todella iso osa elämää. On olemassa tietyt tavat viettää vapaa-aikaa, on yhteiset ystävät. Ero on suuri elämänmuutos, paljon enemmän kuin vain luopumista yhdestä ihmisestä. (Paula Ruotsalainen 2.9.2010, perheneuvoja)

Kärsimysten ratkaiseminen tai käsittäminen on vaiheista seuraava. Eron synnyttämät voimakkaat tunteet voivat hallita ihmistä vuosien ajan. Tunteet voivat nousta esiin pitkänkin ajan päästä takautumina (flasbacks) ja katkerina muistoina hyväksikäytöstä tai pettämisestä. Näitä tuntemuksia nostaa usein esiin ex-

kumppanin uudelleen avioituminen, oma epäonnistuminen uudessa suhteessa, epäoikeudenmukaisuus raha-asioissa ja erilaisen elämäntavan omaksumisen pakollisuus eron jälkeen. Kärsimykset ja kokemus vääryydestä voivat musertaa ihmisen. Viha tai häväistyksen tunne voi purkautua monenlaisena väkivaltaisuu-
tena. Epäsuoraa väkivaltaisuu-
tta on käyttää lapsia aseina meneillään olevissa loputtomissa konflikteissa. On kaikkien edun mukaista yrittää etsiä ratkaisua kärsimykseen ja sitä kautta saada eron aiheuttamaa traumaa hallittavammaksi. (Wallerstein & Blakeslee 1996, 280.)

Koska ero on hankala erityisesti tunnepuolella, käsittelemme alustuksissamme aika paljon tunteita: vihaa, surua, pettymystä, syyllisyyttä, häpeää ja yksinäisyyttä. (Paula Ruotsalainen 2.9.2010, perheneuvoja).

Varsinkin monelle naiselle oian vihan löytäminen on vaikeaa, vaikka häntä olisi kohdeltu miten huonosti. Meidät on kasvatettu olemaan kilttejä. Kuitenkin viha on parhaimmillaan energisoivaa ja puhdistavaa. (Paula Ruotsalainen 2.9.2010, perheneuvoja).

Uskaltautuminen eteenpäin on tärkeä vaihe eron jälkeisessä eheytymisprosessissa. Oman itseluottamuksensa palautumiseksi on eronneen löydettävä rohkeutta uusien suhteiden ja roolien luomiseen sekä uusia ratkaisuja vanhoihin ongelmiin. Eronnut voi menettää luottamuksen omaan arviointikykyynsä ja jossain vaiheessa luottamus on saatava takaisin. Kokemus erehtymisestä ja epäonnistumisesta saa pelkäämään riskin ottamista. Rohkeutta ja uskallusta ei kuitenkaan voi mikään korvata. Luottamus saavutetaan monin pienin askelin, ei yhdellä suurella askeleella ja tuskin koskaan suoraviivaisesti. (Wallerstein & Blakeslee 1996, 281.)

Eroa ei tarvitse hävetä. Se ei tee kenestäkään huonompaa ihmistä. (Paula Ruotsalainen 2.9.2010, perheneuvoja).

Uudelleenrakentaminen on eron keskeinen psykologinen ja sosiaalinen tehtävä. Se pitää sisällään kaikki edellä mainitut tehtävät. Eron jälkeisen vakauden saavuttamiseksi on hyväksyttävä muistot ja menneisyyden opetukset. On myös opittava elämään rinnakkain ja sovussa tämän hetken kokemusten kanssa. Tässä on toisten mahdollisuuksien ydin. (Wallerstein & Blakeslee 1996, 281.)

Toivomme, että ryhmän jälkeen osanottajat osaisivat olla erilailla itsensä kanssa. Että suhde olisi rauhallisempi, eikä olisi niin paha ja levoton olo. (Lauri Anttila 2.9.2010, perheneuvoja).

6.2 Vertaistuki

Aaro Harju (2010,131) määrittelee vertaistuen hoivan ja huolenpidon muodoksi, jossa kaksi ihmistä tai isompi ryhmä tapaavat toisiaan vapaaehtoisesti ja säännöllisesti. Tavatessaan toisiaan he toimivat sekä tuettavina että tukijoina ja ovat keskenään tasavertaisia. Toiminnalla voi olla terapeutin vaikutus. Vertaistukiryhmän toimintaan voi osallistua myös keskustelun tai ryhmän ohjaaja.

Vertaistuki pohjautuu ihmisen luontaiseen tarpeeseen kokea yhteenkuuluvuutta toisten kanssa ja liittyä muihin. Ihmisen hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta sosiaalisilla suhteilla on tärkeä merkitys, ja yksilön voimavarat lisääntyvät, kun hän saa olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sosiaalinen tuki vähentää stressiä ja lisää elämäntunnetta. Sosiaalinen verkosto ja sen sisällä toimivat vuorovaikutussuhteet ovat edellytyksenä tuen toteutumiselle. (Kinnunen 2006, 35-39; Jantunen 2008, 20-24.) Vertaistuen voidaan ajatella olevan yksi sosiaalisen tuen muodoista ja siinä oman kokemuksen kautta saatu tieto on merkittävässä asemassa. Eletyn elämän kautta saatu asiantuntijuus tuo tukisuhteeseen erityislaatuista uskottavuutta ja inhimillisyyttä. (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 11.)

Vertaistoiminnan arvoja ovat toisen ihmisen kunnioitus ja tasa-arvoisuus. Toiminta perustuu kokemukselliseen asiantuntijuuteen ja uskoon ihmisen sisäisistä voimavaroista, jotka vertaistoiminnan avulla voidaan saada käyttöön. Toive oman hyvinvoinnin lisääntymisestä sekä oma aktiivisuus ja oivallus tarvitaan, jotta yksilö osallistuu vertaistoimintaan. Muutos- ja sopeutumisprosessien nostattamien tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen ovat hyvinvoinnin kannalta tärkeitä. Vertaistukiryhmään osallistuvilta vaaditaan uskallusta omien tunteiden elämiseen ja käsittelyyn ”tässä ja nyt”. (Laimio & Karnell 2010, 12.)

Vertaistoiminnan avulla ihminen löytää itsestään voimavaroja ja ottaa vastuuta omasta elämästään ohjaten sitä haluamaansa suuntaan. Itsetuntoa lisää ja omaa pätevyyttä kasvattaa vertaisryhmässä koettu keskinäinen apu. Tasa-arvoisuutta ryhmän jäsenten välillä lisää toistensa auttaminen, mikä on luonteeltaan keskinäistä ja vastavuoroista. Tuen avulla lähtee liikkeelle prosessi, missä passiivinen avun vastaanottaja muuttuu aktiiviseksi toimijaksi. Häpeän kokemus ja häpeämerkki, stigma voi joskus tuntua pahemmalta kuin itse elämäntilanne tai sairaus. Mutta leimatuksi tulemisen kokemus lieventyy, kun kuulee muiden saman kokeneiden ryhmäläisten oloja ja tuntemuksia. Kommentti ”En olekaan ainut” – ovat tavallisia oivalluksia vertaistukiryhmissä. (Laimio & Karnell 2010, 13;19.)

Ihmisillä voi olla heitä yhdistävä kokemus, mutta se ei välttämättä ole vertaistukea. Merkityksellistä on se miten ja mihin vertaisuutta käytetään ja mitä tuetaan. (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 11.) Kokemukselliseen tietoon perustuva sosiaalinen tuki voi olla vastavuoroista ja toisen rinnalla elämistä (positiivinen tuki) tai epäempaattista, toisen kokemuksia kritisoivaa ja vähättelevää (negatiivinen tuki). (Jantunen 2008, 22).

6.2.1 Vertaistoiminnan historiaa

Käsitteenä vertaistoiminta on tullut Suomeen 1990-luvun puolivälissä. Vertaistoiminnassa tuki ja auttaminen perustuu siihen, että ryhmään osallistuvilla ihmisillä on jokin heitä yhdistävä kokemus tai sairaus ja he saavat tosiltaan sellaista tukea, mitä muut auttajatahot eivät pysty heille antamaan. Yhteinen kokemus luo näiden ihmisten välille sillan ja ymmärryksen, vaikka he eivät muuten, ilman tätä kokemusta olisi tekemisissä toistensa kanssa. (Laimio & Karnell 2010, 11-12.)

Ihminen on luonteeltaan sosiaalinen ja ihmisen tarve olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja elää yhteisössä on ikaikainen. Aiemmin yhteisöjen selviytymiseen vaikutti se, miten perhe- tai heimo ja kyläyhteisöjen jäsenet huolehtivat toisistaan ja solidaarisen yhteisvastuun perinne on ollut aina vankka suomalaisissa maaseutuyhteisöissä. (Laimio & Karnell 2010, 9.)

Vertaistoiminta on yksi uusi keino rakentaa yhteisöllisyyttä vanhojen yhteisömuotojen tilalle. Yhteisöllisyys luo turvallisuutta ja perustuu luottamukseen. Ihminen tarvitsee elämäänsä luottamusta ja toivoa asennoituakseen tulevaisuuteensa luottamuksella, ne syntyvät yhteisöjen ja lähimpien ihmisten kautta. Toisaalta kyynisyyttä, näköalattomuutta sekä epätoivon ja ulkopuolisuuden tunnetta voi seurata siitä, jos yksilö kokee, ettei voi vaikuttaa omiin asioihinsa. (Laimio & Karnell 2010, 10.) Nyky-yhteiskunnassa ei toteudu kaikkien ihmisten tarve tulla hyväksytyiksi sellaisina kuin on ja sitä kautta olla osa jotakin yhteisöä. Väestön keskittyminen ja yhteiskuntarakenteen nopea muutos ovat osaltaan lisänneet ihmisten yksinäisyyttä. Kansalaisyhteiskunta ja sen tarjoamat toiminnot tarjoavat kuitenkin uusia paikkoja kuulumiselle ja mukanaololle. (Harju 2010, 75-76.) Yhteisöllisyyden merkityksellisyyden korostaminen on noussut esiin 2000-luvulla sosiologisessa keskustelussa. Vertaisryhmät ja nettiyhteisöt sekä muut löyhät yhteisöt ovat yhä merkityksellisempiä korvaten perinteisiä yhteisöjä, koska ne eivät useinkaan edellytä fyysistä läheisyyttä. (Hemminki 2010, 30.)

Ensimmäisenä ja tunnetuimpana varsinaisena vertaisryhmänä mainitaan AA-kerhot eli Anonyymien Alkoholistein ryhmät. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjen toiminnassa vertaisauttaminen ja samoja asioita kokeneiden ihmisten keskinäinen tuki on ollut keskeistä ja toiminnan ydin. Edunvalvonta ja palveluiden tuottaminen ovat järjestöjen perustehtäviä ja vertaisten kohtaamisten kautta saatu tieto epäkohdista ja tarpeista on tärkeää asioiden eteenpäin viemiselle ja kehittämiselle. Vertaistuki on eräs keino vaikuttaa asioihin, jotka ovat olleet aikaisemmin asiantuntijoiden käsissä ja kaupunkimaisen elämän yhteisöllinen ilmentymä. Vertaisryhmän perustalle saattaa muodostua esimerkiksi uusi yhdistys ja ryhmän voima vaikuttaa asioihin sekä tehdä ne näkyviksi on yhden ihmisen panosta suurempi. (Laimio & Karnell 2010, 10.)

Vertaistuki ja sen erilaiset ilmenemismuodot näkyvät myös mediassa. Televisiion keskusteluohjelmissa, kuten Punainen Lanka ja Inhimillinen tekijä, käsitellään ihmisten erilaisia elämänkriisejä ja mainitaan omaa elämäntilannetta auttaneen vertaisilta saatu ymmärrys ja tuki. (Nylund 2005, 195.) 2000-luvulla erilaiset virtuaaliryhmät ovat kasvattaneet suosiotaan. Keskustelut vertaisten kanssa eri asioiden ympärille kootuissa ryhmissä antavat vapautta enemmän kuin

säännöllisesti kokoontuva ryhmä, koska keskusteluun voi osallistua itselleen sopivana aikana. (Nylund 2005, 201.)

6.2.2 Vertaisryhmät ja vertaistoiminnan merkityksellisyys

Susanna Hyväri (2005, 214) määrittelee vertaistukiryhmän ryhmäksi, jossa käsitellään kriisiytyneitä elämäntilanteita yhdessä ja tavoitteena on vastavuoroisessa suhteessa tukea ja auttaa toisia. Suomessa vertaistuki on toimintamuotona vakiintunut sosiaali- ja terveysalalla 1990-luvun puolivälissä. Vertaisryhmätöitä tuetaan, ohjataan ja organisoidaan julkisen sektorin ammattilaisten toimesta, mutta yhä enemmän asiakkaan kanssa yhteistyössä. Vertaistuki ja kokemustieto ovat saaneet jalansijaa myös alan järjestöissä.(Nylund & Yeung 2005, 25.)

Vertaistuki voi olla persoonallista vertaistukea, jolloin se toteutuu kahden ihmisen välisessä kohtaamisessa tai kollektiivista vertaistukea eli ryhmämuotoista. Vertaistukiryhmistä on saatu runsaasti positiivisia kokemuksia elämänhallinnan vahvistajina.(Mykkänen-Hänninen & Kärkkäinen 2009, 12 ;34.)

Vertaistukiryhmät ovat luonteeltaan erilaisia. Useimmiten ne ovat ryhmiä, missä voidaan käsitellä vaikeaa tai kuormittavaa elämäntilannetta eli ne ovat niin sanottuja ongelmaratkaisuryhmiä. Ne voivat olla myös aktiviteetti- ja yhdessäolo-ryhmiä, joissa syntyy uusia ystävyysuhteita ja eristäytyminen ryhmän toiminnan kautta vähenee. (Laimio & Karnell 2010, 16.) Vertaistuen ympärille koottuja ryhmiä voidaan hyödyntää ja käyttää auttamisketjun eri vaiheissa. Ryhmämuotoinen vertaistuki toimii ennaltaehkäisevänä ja sillä voidaankin vähentää sosiaalisten ongelmien kasautumista ja syntyä. Ryhmiä voidaan hyödyntää myös hoidollisen ja korjaavan työn rinnalla. Sopeutumiseen ja elämänhallintaan liittyvissä teemoissa ryhmät ovat palvelumuotona jälkihoidollisia. (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 34.)

Ennen sukulais- ja naapuriverkostot tarjosivat apua ja tukea haettiin niiltä, joilla oli eniten elämänkokemusta. Ihmissuhdeverkostomme ovat tänä päivänä kaivattuneet, emmekä välttämättä saa apua läheisimmiltämme. Kunnissa on kui-

tenkin saatavilla apua, esimerkkinä lakisääteinen perheneuvonta, joka on tarkoitettu varsinkin lapsiperheiden tueksi. (Kiianmaa 2008, 130.)

Elämässä saattaa tulla eteen tilanteita, joissa tarve henkilökohtaiseen tukeen voi olla suuri eikä lähipiiri ehkä tarjoa jaksamista ja tukemista tukevaa peilauspintaa. Ihmissuhteet joutuvat koetukselle ja arjen haasteet saattavat kuormittaa sekä uuvuttaa elämän muutos- ja kriisivaiheissa. Kriisissä olevan ihmisen voimavarat eivät riitä ylläpitämään ihmissuhteita ja toisaalta lähipiiri voi tuntea riittämättömyyttä ja väsyy olemaan tukena. Hyvä ratkaisu tilanteen helpottamiseksi voi olla henkilökohtainen vertaistukija tai vertaistukiryhmä, joissa voidaan asioita pohtia. (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 10.)

Vapaaehtoistoiminnalla ja vertaistukemisella on yhteiskunnallista merkitystä. Se ei ole terapiaa, mutta sillä tunnustetaan olevan suuri ennaltaehkäisevä vaikutus. Vertaistuki ei ole ammattilaisten tarjoaman avun kilpailija, vaan ne ovat toisiaan tukevia palveluja. Pohjoismaissa koko kolmannen sektorin toiminta, mihin vertaistukiryhmät kuuluvat, perustuu eri lähtökohtiin kuin Pohjois-Amerikassa. Pohjoismaissa vertaistoiminta on toiminut julkisten palveluiden lisäresurssina, kun taas Pohjois-Amerikassa vertaistoiminnan ja oma-apuryhmien tavoitteena on lisätä ihmisten riippumattomuutta valtion tarjoamista palveluista. (Laimio & Karnell 2010, 11.) Vertaistuen toteuttaminen ryhmämuotoisena on taloudellises-takin näkökulmasta kannattavaa, koska monia asiakkaita voidaan auttaa vertaistukiryhmässä samanaikaisesti. (Mykkänen-Hänninen & Kärkkäinen 2009, 30).

Vertaistoimintaan osallistuvat kertovat tulevansa ymmärretyksi vertaistensa parissa, koska kaikki ovat samassa tilanteessa ja jo puolesta sanasta voi ymmärtää, mitä toinen sanomallaan tarkoittaa. Ryhmästä saatu empatia on erilaista ja syvempää kuin ystäviltä, perheeltä ja ammattilaisilta saatava ymmärrys. Kaikenlaisten ajatusten ja tunteiden ilmaisu on vertaisryhmän jäsenten kesken sallittua ja voi olla ainut paikka, missä kokee todella tulleen kuulluksi. (Laimio & Karnell 2010, 18-19.) Vertaistukea toteutetaan yleensä keskustellen ryhmässä vuorotellen omista kokemuksistaan, olennaista on myös toisten kertomuksien aktiiv-

vinen kuunteleminen. Vertaistuen kautta saa apua arjessa selviytymiseen. (Harju 2010, 131.)

Yhteisöllisyyden suuri arvo on siinä, että se jalostaa ja muokkaa ihmistä. Yksiöt muodostavat yhteisön, mutta myös yhteisö luo yksilön.(Harju 2010, 77.) Vertaistukiryhmä tarjoaa uudessa elämäntilanteessa oleville jäsenilleen mahdollisuuden oman ja muiden tarinoiden kautta muokata omaa identiteettiään.(Laimio & Karnell 2010, 18-19).

6.2.3 Vertaisuuden karikot

Vertaisuus ei aina automaattisesti toimi tai tuota positiivisia asioita. Ihmisillä voi olla sama kokemus, mutta koska ihmiset ovat erilaisia, myös tapa kokea ja reagoida tapahtumiin on yksilöllinen. Aina henkilökemiat eivät toimi. Voidaan siis ajatella, että se mikä auttaa toista voi lisätä toisen pahaa oloa ja ahdistusta. Vertaisuudessa suhde voi muuttua ”liian” kiinteäksi ja niin keskeiseksi osaksi omaa elämää, ettei yksilö halua tai kykene irrottautumaan siitä. Ryhmämuotoisessa vertaisuudessa ryhmän jäsenenä oleminen voi kasvaa merkityksellisyydessään samanarvoiseksi perhesuhteiden kanssa. Negatiivinen vertaistuki voi myös olla liian empaattista, jolloin tuettavan puolesta tehdään asioita liikaa ja se saattaa johtaa passivoitumiseen. (Mykkänen-Hänninen & Kärkkäinen 2009, 29,78.)

Vertaisryhmätoiminnan karikoita voi syntyä siitä, jos ryhmän toimintaperiaatteet ja tavoite ovat jääneet epäselviksi ryhmään osallistujille. Syynä voi olla myös jäsenten epärealistiset tai ristiriitaiset odotukset. Saman elämäntilanteen erilaiset ratkaisut voivat nostaa pintaan häpeää ja epäonnistumisen tunteita. Ryhmässä voi olla dominoiva jäsen, joka omalla käytöksellään vaikuttaa ryhmän toimintaan muita enemmän ja ei sopeudu ryhmän työskentelyyn. (Mykkänen-Hänninen & Kärkkäinen 2009, 29.)

6.3 Voimaantuminen

Voimaantuminen on käsitteenä tullut suosituksi Suomessa 1980-luvun puolivälissä ihmisten hyvinvointia edistävien hankkeiden kautta. Kasvatustieteen tutkijoiden keskuudessa käsitteen käyttö on lisääntynyt 1990-luvulla. (Siitonen 1999, 84.) Voimaantuminen on käsitteenä nuori, mutta siitä kuullaan puhuttavan nykyään sekä arkisissa pöytäkeskusteluissa, että opetustyössä ja kuntoutuspalveluissa. Voimaantumista voidaan käyttää masennuksesta tai uupumuksesta kuntoutuvan asiakkaan itseymmärryksen lisäämiseen tukemiseen ja toimintakyvyn tukemiseen ohjauksellisena menetelmänä. (Karvonen 2011, 120.)

Voimaantumisesta ei ole yhtenäistä määritelmää. Voimaantuminen on luonteeltaan prosessinomainen ja se ymmärretään ihmisestä itsestään lähteväksi persoonalliseksi ja sosiaalisiksi prosessiksi. Se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, jota ei tuota tai aiheuta toinen ihminen, koska jokainen ihminen voimautuu itse. Voimaantumisen kannalta toimintaympäristön olosuhteet esimerkiksi valinnanvapaus ja turvalliseksi koettu ilmapiiri, voivat olla merkityksellisiä. Näin ollen voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa. Voimaantuneen ihmisen ajatellaan löytäneen omat voimavaransa, jolloin hän on ulkoisesta pakosta vapaa ja itseään määräävä. Toinen ihminen ei ole häntä voimaantumisprosessissa voimaannuttanut, vaan hän on itse tullut voimaantuneeksi. (Siitonen 1999, 91-93.)

Juha Siitosen ja Heljä Robinssonin (2001) määritelmän mukaan voimaantumisella tarkoitetaan prosessia, missä yksilön toimintakyky vahvistuu ja sisäinen voimantunne kasvaa. Voimaantumisen kautta yksilön elämänhallinta, osallisuus ja toimintaedellytykset vahvistuvat. Voimaantuminen lähtee tunnekokemuksesta, että on kykenevä asettamaan tavoitteita ja on luottavainen sen suhteen, että voi saavuttaa ne. Voimaantumista voidaan kuvata tunteeksi elämänhallinnasta. Voimaantuneisuus näkyy myös toiveikkuutena tulevaisuutta kohtaan. (Karvonen 2011, 121.)

Riina Karvosen mukaan yksilön sisäinen voimantunne vaihtelee ja voimaantuminen ei ole pysyvä olotila. Voimaantunut ihminen ei ole yli-ihminen tai kaik-

keen kykenevä, mutta hänellä on realistinen kuva omista puutteistaan ja kehittämistarpeistaan. Voimaantuneen ihmisen voidaankin ajatella olevan ”sinut itsensä kanssa”. (Karvonen 2011, 122.)

Kristiina Heikkilä-Laakson & Jorma Heikkilän(1997, 347) mukaan voimaantumisen voidaan ajatella vastaavan sisällöllisesti ajatusta ihmisestä itsestään lähtevänä prosessina ja sen päämääränä on löytää sisäinen voimantunne. Rohkaisumalla, aktivoitumalla ja omia kykyjä käyttäessään yksilö ottaa vastuun kehitymisestään ja elämänsä suunnittelusta. Yksilö kehittää oman voimansa löytämistä ja siten voimaantuu.

Juha Siitonen (1999), väitöskirjassaan Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua, löysi seitsemän voimaantumiseen liittyvää kategoriaa. Kategoriat ovat vapaus, vastuu, arvostus, luottamus, konteksti(toimintaympäristö), ilmapiiri ja myönteisyys. Vapauden kategoriassa voimaantumisprosessin onnistumisen kannalta tuli esiin valinnanvapaus, vapaaehtoisuus, itsenäisyys, oma kontrolli ja toiminnanvapaus. Vastuun kategoriassa voimaantumiseen liittyviksi tekijöiksi löytyi todellinen vastuunottaminen, pitkäjänteisyys, halu menestyä ja kehittyä sekä tuki, rohkeus kokeilla asioita ja yhteisoppiminen, aktiivisuus, yrittäminen, kriittisyys ja tarpeellisuuden kokemus. Arvostukseen liittyviä tekijöitä olivat kunnioitus, myönteiset kokemukset ja energia. Luottamukseen liittyviä tekijöitä olivat molemminpuolinen luottamus, omat kyvyt, minäkuva, itseluottamus, tyytyväisyys, innostuneisuus ja luovuus. Kontekstiin eli toimintaympäristöön liittyviä tekijöitä olivat vuorovaikutus ja yhteistoiminta, tasa-arvoisuus, mahdollistaminen, joustavuus, aitous, autenttisuus ja sosiaalisuus. Ilmapiiriin liittyviin voimaantumisen kannalta oleellisiin tekijöihin liittyi turvallisuus, avoimuus, tervetulleeksi kokeminen, keskustelukulttuuri, ennakkoluulottomuus ja kannustavuus. Myönteisyyden kategoriaan kuuluivat muun muassa hyväksyntä, positiivinen lataus, luontevuus, onnistumisen kokemukset, eettisyys ja sopeutuminen.(Siitonen 1999, 62, 63-65, 68-71,73-75, 76-78.)

7 VANTAAN SEURAKUNTAYHTYMÄN PERHENEUVONNAN ERORYHMÄTOIMINTA

Kirkkolaki ilmaisee seurakuntien perustehtävän seuraavasti: ”Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä.” (KL 4:1.) Kansankirkollisen käsityksen mukaan ajalliset tehtävät kuuluvat uskon kokonaisuuteen (Heininen 1996, 238). Perheneuvontatyö, jonka kirkko aloitti sotien jälkeen, on yksi näistä tehtävistä (Heininen 1996, 252). Kirkon perheasian neuvottelukeskuksissa oli vuonna 2010 kaikkiaan 17 477 asiakasta. Yleisimpänä asiakkaan tulonsyynä olivat vuorovaikutusongelmien jälkeen erokysymykset (21,2 %). (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a..)

Perheneuvontatyössä ryhmämuotoisella hoidollisella toiminnalla on tärkeä rooli. Myös eroryhmätoiminnalla on pitkät perinteet ja toimintaa on vuosien kuluessa kehitetty sekä sisällöllisesti että toiminnallisesti. Yksi ryhmätoiminnan keskeisiä vahvuuksia on vertaistuen mahdollisuus. Ryhmätoiminnan kehittäminen monipuoliseksi ja entistä paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi onkin yksi perheneuvonnan tulevaisuuden haasteista. (Meidän kirkko mukana perheiden arjessa 2010, 29.)

Kirkon perheneuvonnan perustehtävä on tukea ja auttaa ihmisiä selviytymään parisuhteen ja perheen ongelmissa sekä elämän kriisitilanteissa (Meidän kirkko mukana perheiden arjessa 2010, 29). Vantaan seurakuntayhtymän strategiasa 2011-2016 todetaan, että armo on tärkeintä, mitä seurakunta voi tarjota. Armo sisältää hyväksymisen, rakkauden ja anteeksiannon sekä uudelleen yrittämisen mahdollisuuden ja toivon. Lisäksi strategian mukaan kirkon on pyrittävä kaikissa olosuhteissa parhaalla mahdollisella tavalla huolehtimaan jäsenistöstään. (Vantaan seurakuntayhtymän strategia 2011–2016). Strategia ei ollut vielä voimassa, kun tutkimuskohteenamme ollut eroryhmä kokoontui. Voitaneen kui-

tenkin olettaa, että julkaistu strategian henki oli näkyvässä yhtymän toiminnoissa jo ennen sen sanottamista.

Paula Ruotsalainen (henkilökohtainen tiedonanto 1.11.2010) kertoi, että Vantaan seurakuntayhtymä järjestää vuosittain kaksi eroryhmää, yhden keväisin, yhden syksyisin. Vuonna 2010 kevään ryhmä kokoontui tiistai-iltapäiväisin klo 15.00-16.30 ja syksyn ryhmä tiistai-aamuisin klo 9.00-10.30. Eroryhmän ohjaajat työskentelevät perheneuvojina Vantaan seurakuntayhtymän perheneuvonnassa. He ovat koulutukseltaan perheneuvoja, psykoterapeutti ja perheterapeutti sekä seksuaali- ja pariterapeutti. Kokoontumiskertoja on kymmenen. Toiminta tapahtuu Vantaan seurakuntayhtymän tiloissa Tikkurilassa Unikkotiellä. Kokoontumistilana on ryhmätyötila, jossa on mahdollisuus istua joko sohvilla tai neuvottelupöydän äärellä. Ryhmäläiset valitsevat tavallisesti istumapaikaksi neuvottelupöydän.

Toiminnasta tiedotetaan Vantaan seurakuntayhtymän lehdessä Vantaan Laurissa. Moni saa tietää ryhmästä perheneuvonnan asiakkuuden kautta, toisin sanoen käytyään perheneuvojalla ryhmää suositellaan ”jatkohoidoksi”. Eroryhmän koko on vähintään 4-5 henkilöä ja enintään kahdeksan henkilöä. Ryhmään osallistujat ovat tavallisesti 35-45-vuotiaita, mutta osallistujat voivat olla periaatteessa minkä ikäisiä tahansa. (Paula Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 1.11.2010.) Ryhmiin on aina enemmän halukkaita, kuin mitä ryhmään voidaan ottaa. (Paula Ruotsalainen 2011, henkilökohtainen tiedonanto 14.10). Ryhmään osallistuminen on maksutonta.

Ennen ryhmän alkamista kaikille ryhmään ilmoittautuneille tehdään tulohaastattelu, jossa selvitetään, onko henkilö sopiva osallistumaan vertaisryhmään ja, onko ryhmä sopiva henkilön elämäntilanteessa. Ryhmään tulemisen edellytyksenä on, että ryhmään osallistuja ei ole enää eron suhteen miettimisvaiheessa, vaan päätös erosta on tehty ja että, asutaan esimerkiksi asumuserossa. Juridisesti eron ei tarvitse vielä olla voimassa. Esteenä ryhmään osallistumiselle on henkilön psyykinen tasapainottomuus, meneillään oleva shokkivaihe eron suhteen ja se, jos henkilöllä on jokin muu akuutti kriisi eikä ero ole päällimmäinen asia, johon haetaan vertaistukea. Eroryhmään tulijan pitää pystyä sitoutumaan

ryhmään. Ensimmäinen ryhmän kokoontumiskerta on tärkeä – jos henkilö tietää, ettei pysty osallistumaan ensimmäisen kokoontumiseen, häntä ei oteta ryhmään. Samoin menetellään, jos henkilö kertoo, että hän joutuu olemaan pois ryhmästä neljä kertaa.(Paula Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 1.11.2010.)

Toiminta sopii henkilöille, jotka pystyvät työskentelemään ryhmässä; jakamaan kokemuksia ja osallistumaan keskusteluun. Erosta voi olla aikaa muutama vuosi, eikä ryhmään tulolle eron jälkeen ole periaatteessa takarajaa - jokin asia voi laukaista erokriisiin vuosia eron jälkeen. Kuitenkaan ei ole tarkoituksenmukaista osallistua ryhmään enää 10 vuotta eron jälkeen. Ryhmässä keskitytään eroon, ei käydä läpi esimerkiksi lapsuutta.(Paula Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 1.11.2010.)

Ensimmäisellä kokoontumiskerralla käydään läpi ryhmän säännöt. Ryhmässä kuultua ja kerrottua ei tule kertoa ulkopuolisille – luottamuksellisuus on toiminnassa tärkeä periaate. Jääminen pois ryhmän kokoontumisesta herättää kysymyksiä muille ryhmäläisille: Miksi henkilö on poissa? Mitä hänelle on tapahtunut? Sanoinko minä viime kerralla jotakin, että henkilö ei tänään tule? Tämänkaltaisen fantasioinnin estämiseksi mahdollisista poissaoloista on ilmoitettava etukäteen ohjaajille. Ensimmäisessä tapaamisessa ryhmäläiset kertovat erotaan ”minun eroni”-tarinan. Jokainen saa kertoa itsestään sen verran kuin haluaa. Se, että on jotakin tekemistä, poistaa jännitystä ja auttaa kotoutumista ryhmään. Ensimmäisellä kokoontumiskerralla askarrellaan nimikyltit. Puhuttelut tapahtuvat etunimellä. (Paula Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 1.11.2010.)

Jokaisella kokoontumiskerralla käydään kuulumiskierros. Kuulumiskierroksella kysytään muun muassa nukkumisesta, sillä nukkuminen on hyvä indikaattori arvioitaessa henkilön vointia. Kotiläksynä on tehdä viikon aikana jotakin hyvää itselle, myös kotiläksyn tekemisestä keskustellaan ja annetaan uusi kotiläksy. (Paula Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 1.11.2010.)

Kullakin kokoontumiskerralla on oma teemansa. Ohjaajat pitävät kokoontumisen alussa lyhyen alustuksen päivän teemaan. Teeman suhteen ollaan kuitenkin joustavia: jos jokin muu aihe tuntuu puhuttavan, teemaa voidaan vaihtaa kesken kokoontumisen. Ohjaajat ehdottavat tällöin aiheenvaihtoa, mutta joskus käy niin, että ryhmäläiset haluavat kuitenkin palata alkuperäiseen aiheeseen. Ohjaajat ovat ryhmässä enimmäkseen hiljaa, ryhmäläiset puhuvat. Ohjaajat varmistavat, että jokainen saa ryhmässä tilaa. Etenkin kuulumiskierroksella jokaiselle varmistetaan tilaisuus puhua. Muutenkin tarkoitus on, että ryhmässä ei olisi "kuunteluoppilaita". Ohjaajat ohjaavat keskustelua takaisin ryhmäläisten omiin kokemuksiin, mikäli keskustelu alkaa liikkua yleisellä taholla. (Paula Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 1.11.2010.)

Eroryhmän kymmenen kokoontumiskerran sisällöllisen rungon voi tiivistää seuraavasti: ensimmäisillä kerroilla käydään läpi, mitä on tapahtunut eli katsotaan taaksepäin; keskivaiheilla pohditaan sitä, missä ollaan nyt ja loppupään kokoontumisissa pohditaan selviytymiskeinoja, mitä tästä eteenpäin eli katsotaan tulevaan. Ryhmä kokoontuu siis kymmenen kertaa, mutta joskus ryhmäläiset jatkavat kokoontumisia keskenään jonkun kotona. (Paula Ruotsalainen, henkilökohtainen tiedonanto 1.11. 2010.)

7.1 Eroryhmäläisten osallistumiskokemukset

Tutkimuskohteemme, syksyn 2010 ryhmä, kokoontui tiistai-aiamuksin klo 9.00-10.30. Ryhmässä oli kuusi osallistujaa, kolme naista ja kolme miestä. Osallistujissa oli kaksi iältään yli 60-vuotias. Jokaisen kohdalla aloitteentekijänä erossa oli ollut toinen puoliso. Erosta oli aikaa runsaasta puolesta vuodesta lähemmäs kaksi vuotta. Kaksi osallistujaa oli saanut tiedon ryhmästä Vantaan Lauri -lehdestä, kaksi perheneuvojalta ja yksi netin kautta.

Tutkimuksena kohteena oleva ryhmä oli monellakin tapaa poikkeuksellinen. Paula Ruotsalaisen mukaan kyseessä oli ideaaliryhmä siinä suhteessa, että naisia ja miehiä oli yhtä paljon. Pääsääntöisesti ryhmissä on naisennemmistö tai ryhmä koostuu kokonaan naisista. Suurin osa ryhmiin osallistuneita on "jätetty-

jä”, mutta ryhmiin osallistuu myös ”jättäjiä” ja yhteisestä päätöksestä eronneita. (Paula Ruotsalainen 2011, henkilökohtainen tiedonanto 14.10.)

Toiset ryhmäläiset, ryhmän ohjaajat, toiminnallinen ympäristö, ja tunnelma ryhmässä muodostavat kokonaisuuden, jossa kaikki tekijät vaikuttavat kaikkeen ja mikä yhdessä vaikuttaa kokemukseen saadusta avusta sekä vertaistuesta. Osallistuneiden ajatukset toiminnan kehittämisestä ovat nekin lähtöisin kunkin osallistujan omista kokemuksista.

Ryhmään osallistujille näyttää olleen merkittävä ennako-odotus saada mahdollisuus vertaisuuden kokemukseen. Vastaajat kertoivat selkeästi odottavansa vertaistukea, mutta sama asia sanotettiin myös epäsuorasti. Toive vertaistuesta ilmaistiin muun muassa sanalla keskustelu sekä odotuksena voimien saamiseen toisten kokemusten kautta. Myös nämä odotukset ovat tulkittavissa odotukseksi vertaistuen saamisesta: keskustelu on vuoropuhelua, jakamista ja toisten kokemukset toimivat peilinä omille kokemuksille. Tässäkin on kysymys vertaistuesta. Vastauksissa toivottiin myös työkaluja eron käsittelyyn, mikä jättää avoimeksi vastaajien konkreettiset odotukset.

Olen saanut paljon ajattelemisen aihetta.

Olen itse kertonut heille omista tuntemuksista ja tavoista mieltää asioita, aika henkilökohtaisestikin, joka ehkä on pannut heitä ajattelemaan. Olenkohan itse pystynyt antamaan mitään?

Ryhmäläiset olivat merkittävin asia.

Toisten kokemukset näyttävät toimivan rohkaisevana esimerkkinä, mutta myös vertailun kohteena. Tällöin toisen omaa kurjempi tilanne voi auttaa huomamaan omat resurssit.

Toisten kokemukset. – Ei se oma tilanne olekaan se kaikkein surkein.

Kaikki vastaajat olivat valmiita suosittelemaan vastaavaan ryhmään osallistumista muille, joskin tietyin rajauksin. Suosittelemista perusteltiin mahdollisuudella keskusteluun, vertaistukeen, toisten kokemusten kuulemiseen, tunteiden he-

räämiseen ja ylipäättään kaiken mahdollisen avun hyödyllisyydellä. Ryhmään osallistumisen esteenä nähtiin oma apea mieli. Tätäkään ryhmää ei nähty parhaana mahdollisena avunlähteenä jokaiselle siihen osallistuneelle, mutta kokemus oli, että suurimmilta karikoilta oli vältytty.

Vastauksissa tuli esille ryhmän ohjaajien rooli keskustelun vetäjänä ja raamittajana. Tämä koettiin positiivisena. Eroryhmän ohjaajien roolia kuvattiin myös mahdollistavaksi ja virikkeitä antavaksi. Kysymyksessä ryhmän ohjaajien roolista vastaajat kertoivat kaivanneensa toteutunutta enemmän elämäkatsomuksellisen puolen esille tulemistä. Ohjaajien mainittiin tukeneen ryhmäläisiä sopivasti.

Vetäjät ohjasivat keskustelua ja tarvittaessa antoivat tilaa pidemmällekin keskustelulle.

Olisi ehkä voinut tuoda vielä enemmänkin elämäkatsomuksellista puolta esille, muuten ok.

Vastaajien kokemusten mukaan kirkollinen konteksti ei näkynyt ryhmän toiminnassa eikä vastaajien kokemuksissa kirkollisella kontekstilla ei ollut mitään merkitystä. Se, että toiminnan kirkollinen konteksti ei näkynyt, koettiin positiivisena.

Ei mitenkään. Mielestäni se oli vain positiivinen asia. Keskityttiin itse asiaan.

Vastauksista on luettavissa ajatus ”kirkollisen” sisällön ja asiallisen keskustelun toisensa poissulkevuudesta.

Ei turhaa hömppää ainakaan, asiallista keskustelua.

Toisaalta vastaajat totesivat seurakunnallisen kontekstin antaneen keskusteluun arvokkuutta ja uskottavuutta. Toiminnan järjestäjänä kirkko koettiin myönteisesti todeten kirkolla olevan siihen resursseja.

Vastaajat kuvasivat ryhmän tunnelman olleen koko ajan sopivan rento ja uskoi-
vat kaikkien pystyneen sanomaan julki ajatuksensa ja mielialansa. Tätä kokemusta kuvattiin myös siten, että omia puheita ei tarvinnut sensuroida, ja jokaisen asioista oltiin kiinnostuneita. Vastaajat olivat kokeneet tunnelman ryhmässä

rakastavana ja toisten monipuolisten kokemusten myötä rikastuttavana. Tunnelmaa kuvattiin sanoilla mukava, välitön sekä hilpeä. Huumoria viljeltiin ryhmässä mukavasti ja sen ajateltiin olleen tietoista käytöstä, jolla pyrittiin jotenkin pitämään ryhmää kasassa ja kannustamaan. Toisaalta ryhmässä koettiin välillä myös ulkopuolisuutta. Syyksi ulkopuolisuuden tunteeseen mainittiin kyvyttömyys esittää hyvin omia näkemyksiä.

Vastauksissa eroryhmän toiminnan kehittämistä ei ollut yhtenäistä linjaa. Vastajat toivoivat muun muassa ryhmän päättymisen jälkeistä yhteydenottoa ja kuulumisten kyselemistä sekä yhteistä jälkitapaamista. Vastauksissa toivottiin ryhmiä eron eri vaiheessa oleville, kokoontumisajankohdan siirtämistä työajan jälkeen sekä ryhmän tarpeiden kartoitusta ja toiminnan rakentamista sen pohjalta. Ryhmän ison koon mainittiin välillä rajoittaneen ”puheajan” käyttöä todeten, että ryhmä ei saisi olla yhtään suurempi. Ryhmäläiset toivoivat myös kokoontumisajan keston pidentämistä kahteen tuntiin.

Olen saanut sisaria, tänä rajuna talvena ihmisiä, jotka ovat nähneet elämää eri lailla, mutta yhtä syvältä. (Leena Kortelainen 1995)

7.2 Ohjaajien kokemukset ryhmän toiminnasta

Ryhmän ohjaajat arvioivat eroryhmän tärkeimmäksi anniksi siihen osallistuneille vertaiskokemukset. He uskoivat olleen tärkeää, että kokemuksia pääsi jakamaan ja kuulemaan toisten tilanteista, tavoista selvitä ja mennä eteenpäin sekä sitä kautta oppia toisten kokemuksista. Ryhmän toteutuksessa käytetyn teoriaosuuden katsottiin myös hyödyttäneen ryhmäläisiä.

Ohjaajien vastausten mukaan seurakunnallinen konteksti ei näkynyt sisällöllisesti mitenkään eroryhmän toteutuksessa. Ulkoisesti seurakunnallinen konteksti näkyi niin, että ryhmä kokoontui seurakunnan tiloissa ja tilassa oli kristillistä kuvastoa. Seinässä oli ikoneita ja pöydällä enkeli.

Ohjaajat eivät osanneet nimetä ryhmän toteutukseen liittyviä kehittämistarpeita. Tätä perusteltiin sillä, että ryhmä toteutettiin vanhan ja hyväksi havaitun mallin mukaan soveltaen sitä aina ryhmän ja tilanteen mukaan. Etukäteishaastattelun mainittiin olevan tärkeä osa ryhmän onnistumisesta. Ryhmän koettiin toimineen hyvin. Ohjaajat totesivat, että varmaankin jotain olisi voinut tehdä paremmin ja, että he ovat valmiita ottamaan vinkkejä vastaan.

Ryhmän ohjaajien mielestä osallistujien kokemukset tuntuivat ymmärrettäviltä ja tutuilta eikä niissä ei ollut mitään yllättävää.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Vertaistuki kokemuksena eroryhmässä

Eroryhmä oli ryhmä, jossa osallistujat käsittelivät yhdessä vaikeaa elämäntilannetta. Kyseessä oli näin ryhmä, jota voi Hyvärin (2005) määritelmän mukaan kutsua vertaistukiryhmäksi. Vertaistukiryhmiä on erilaisia, ja Laimion ja Karnellin (2010) mukaan ne voivat olla aktiviteetti- ja yhdessäoloryhmiä tai ongelmanratkaisuryhmiä. Eroryhmä oli luonteeltaan jälkimmäinen. Uusia ystävyysuhteita ryhmässä ei tiettävästi syntynyt – jatkotapaamista toivottiin, mutta perheneuvontaa odotettiin sen järjestäjäksi. Eroryhmästä ei muodostunut kokoontumiskertojen aikana yhdessäoloryhmää.

Toive saada vertaistukea näkyi ryhmän osallistumiselle asetetuissa odotuksissa. Ryhmään osallistuneet kokivat ihmiselle luontaista tarvetta kokea yhteenkuuluvuutta ja liittyä muihin. Aihetta käsittelevässä kirjallisuudessa vertaistuen sanotaan pohjautuvan tähän tarpeeseen (mm. Kinnunen 2006). Ryhmään osallistuneet olivat hakeutuneet ryhmään, jossa heillä oli mahdollisuus käsitellä vaikeaa elämäntilannetta, eroa, yhdessä saman elämänkriisin käyneiden kanssa.

Odotus vertaistuesta toteutui. Vastaajat kokivat saaneensa vertaistukea. He kertoivat oppineensa toisten tarinoista, saaneensa toisilta kannustusta ja ajattelemisen aihetta. Toisilta ryhmäläisiltä oli saatu hyviä ajatuksia ja tukea, jonka vastaajat sanottivat sanalla ”sparraus”. Toisten eroryhmään osallistuneiden kuvattiin olleen fiksuja ja ryhmän suhteellisen homogeeninen. Vastaus on tulkittavissa niin, että ryhmän homogeenisyys on koettu hedelmällistä keskustelua edistävänä tekijänä. Toisaalta muita ryhmäläisiä kuvattiin myös sanoilla erilainen, monipuolinen ja eron eri vaiheissa oleva.

Toisten kokemukset toimiminen rohkaisevana esimerkkinä, toisten tarinoista oppiminen ja ajattelemisen aiheen saaminen toisilta osoittavat luottamista asiantuntijuuteen, joka on eletyn elämän kautta. Tämä luo tukisuhteeseen, Mykkänen-Hännisen ja Kääriäisen (2009) mukaan, erityislaatuista uskottavuutta ja

inhimillisyyttä. Ryhmässä toteutui Laimion ja Karnellin (2010) nimeämät vertais-toiminnan arvot toisen ihmisen kunnioitus ja tasa-arvoisuus: kaikkien kokemuksista oltiin kiinnostuneita ja kaikki saivat puhua. Osallistujat kokivat sekä antaneensa jotakin että saaneensa jotakin. Kokemukselliseen tietoon perustuva tuki oli ryhmässä vastavuoroista, vaikkakin omasta annista ryhmäläisille oltiin myös epävarmoja.

Vertaistuki näyttää paitsi toteutuneen kahdella tapaa – vastavuoroisesti vertaistuen saamisena ja antamisena – myös osallistumisessa kokemuksellisesti arvokkaimpana asiana. Se mainittiin merkityksellisimmäksi asiaksi käyttäen kyseistä käsitettä tai viittaamalla toisten kokemuksiin.

8.2 Ryhmään osallistuminen apuna erosta selviytymisessä

Avioero on yksi elämän käännekohdista ja siihen voi liittyä vaikeita tunnekokemuksia. Kuten Niemelä ja Ruth (1992) toteavat, sitä voidaan sanoa kriisiksi. Erokriisistä selviytyminen merkitsee elämänhallinnan ja toiveikkuuden lisääntymistä. Eron selviytymisprosessissa voidaan käyttää käsitettä voimaantuminen, jolla Siitonen ja Robinsson (2001) tarkoittavat yksilön toimintakykyä vahvistavaa ja sisäistä voimantunnetta kasvattavaa prosessia. Voimaantumisen kautta yksilön elämänhallinta, osallisuus ja toimintaedellytykset vahvistuvat.

Siitosen (1999) mukaan toimintaympäristön olosuhteet, esimerkiksi valinnanvapaus ja turvalliseksi koettu ilmapiiri, voivat olla voimaantumisen kannalta merkityksellisiä. Toimintaympäristön olosuhteet olivat ryhmässä voimaantumisen kannalta suotuisat. Kuvattu tunnelma, kokemus jokaisen kokemusten yhtäläisestä arvosta ja uskallus itsensä ilmaisemiseen vapaasti viestivät voimaantumiselle otollisesta turvallisesta ympäristöstä. Osallistujien kokema ”sparraus” kertoo lisäksi voimaantumiselle tärkeästä tekijästä kannustavuudesta, jonka Siitonen myös mainitsee voimaantumisen kannalta oleelliseksi tekijäksi. Voimaantumisen kannalta on huomionarvoista myös toisten eroryhmään osallistuneiden kokeminen fiksuksi. Toisten eroryhmään osallistuneiden kokeminen fiksuksi tarjoaa positiivisen samastumisenkohteen. Ero ei ole häpeää, eikä osal-

listuminen ryhmään ole merkki elämässään epäonnistuneesta ihmisestä. Ryhmään osallistuneiden kokemus avun saamisesta ja voimaantumista ryhmään osallistumisen avulla välittyi siinäkin, että ryhmään osallistumista oltiin valmiita suosittelemaan toisille. Toisaalta myös ryhmästä saatavan avun rajallisuus tunnustettiin, sillä apea mieli nähtiin olevan esteenä ryhmästä saatavalle hyödyille. Tulohaastattelu, jota ryhmän ohjaajatkin korostivat, on tärkeä vaihe ryhmän muodostamisessa. Tässäkin tapauksessa menettely oli ilmeisen onnistunut ja ryhmään valikoitui pääsääntöisesti ihmisiä, joille ryhmästä oli apua.

Ryhmään osallistuminen auttoi tunteiden verbalisoinnissa antaen näin työvälineitä eron käsittelyyn. Eroryhmän sisällön rungon muodostanut ryhmän ohjaajien laatima ja heidän ”ylläpitämänsä” teemoitus ohjasi monipuoliseen keskusteluun ja antoi mahdollisuuden verbalisoida omia tunteita. Kyse oli voimaantumisesta, jota Siitonen kuvaa henkilökohtaiseksi ja sosiaalisesti prosessiksi (1999). Voimaantunut ihminen on Siitosen mukaan löytänyt omat voimavaransa. Voitaan ajatella, että tunteiden verbalisointi ja omien voimavarojen löytäminen ovat yhteydessä toisiinsa, sillä vastaajat kokivat tunteiden verbalisoinnista olleen itselle oikeasti apua. Ilman ohjelmarunkoa edennyt ja/tai ilman ohjausta toiminut ryhmä tuskin olisi ollut osallistujille yhtä voimaannuttava.

Keskeisimpänä voimaannuttavaksi tekijäksi nousee kuitenkin toiset ryhmäläiset – vertaistuki. Toisten tarinoista oppiminen ja ajattelemisen saaminen viittaavat itsessä tapahtuvaan ja sosiaaliseen prosessiin, jollaisena voimaantumista on muun muassa edellä kuvattu. Oman identiteetin muotoutuminen uudeksi saa rakennusaineita toisten kertomuksista.

Vastaajat kokivat ryhmän kokoontumisten vastanneen heidän tarpeitaan ja saaneen siitä vertaistukea. Vertaistuen on todettu antavan apua arjessa selviytymiseen (mm. Harju 2010). Näin voidaan kokoavasti päätellä, että ryhmään auttoi eroista selviytymistä. Eroryhmä toimi voimaannuttavasti.

8.3 Vantaan seurakuntayhtymän perheneuvonnan eroryhmätoiminnan kehittäminen

Ryhmään osallistuneiden mukaan seurakunnallinen konteksti ei näkynyt millään tavalla ryhmän toiminnassa tai sillä ei ollut heille mitään merkitystä. Tästä huolimatta voidaan sanoa, että toiminnallinen ympäristö on eroryhmän toiminnan määrittävin tekijä. Toiminnallinen ympäristö luo raamit ryhmän ohjaajien työskentelylle ja toiminnan sisällölliselle ainekselle. Eroryhmän toiminnan perustana on Vantaan seurakuntayhtymän perheneuvontatyölle asettamat lähtökohdat, jotka puolestaan perustuvat evankelis-luterilaisen kirkon oppiin ja kristinuskon tulkintaan. Työntekijöiden, siis eroryhmän ohjaajien, voidaan katsoa olevan myös osa toiminnallista ympäristöä: toiminnallinen ympäristö määrittää heidän ammatillisen roolinsa ja työssään kirkon viranhaltijoina he ovat Kirkkolain mukaan sitoutuneet sen oppiin. Tämä ei sulje pois sitä, että ohjaajien ja eroryhmän jäsenten välisellä vuorovaikutuksella on suuri merkitys ja että, ohjaajat tulkitsevat työlle asetettuja lähtökohtia omasta ymmärryksestään käsin. Käytännön työssä eroryhmän ohjaajilla on ilmeisen suuri toimintavapaus.

Ryhmään tuleminen haastattelun kautta korostaa työntekijöiden asemaa ryhmän rakentumisessa. Ryhmään mukaan päässeet ovat läpäisseet ryhmän osallistumiselle edellytyksenä olleen seulan, heidät on arvioitu ryhmään sopiviksi. Tässä mielessä osallistujat ovat mitä suurimmassa riippuvaisia toiminnallisesta kontekstista – ilman sen hyväksyntää he eivät edes olisi mukana ryhmässä. Oma tahto osallistua toimintaan ei riitä. Tämä realiteetti ja eroryhmään osallistuneiden kokemus toiminnallisen ympäristön merkityksettömyydestä ovat keskenään varsin ristiriitaisia.

Osallistujien kokemus seurakunnallisen kontekstin näkymättömyydestä heijastaa myös tietynlaista käsitystä seurakunnasta, kirkosta. Ajattelussa ei tunnisteta kansankirkollista näkemystä, jossa maallisten asioiden katsotaan kuuluvan kristillisen uskon kokonaisuuteen. Evankelis-luterilaisen kirkon opetuksen mukaan eronneet tarvitsevat tukea ja rohkaisua. Juuri tästä eroryhmätoiminnassa on kysymys.

Onkin perusteltua väittää, että Vantaan seurakuntayhtymä tukee ihmisiä kriisitilanteissa kirkon perheneuvonnalle asetettujen tehtävien ja kirkon opetuksen mukaisesti, mutta tämän työn olemuksellista yhteyttä kristillisen kirkon ydinsanomaaan ei ole osattu sanottaa toiminnassa tarpeeksi selkeästi.

Myönteiset osallistumiskokemukset ryhmään osallistumisesta osoittavat sinänsä, että Vantaan seurakuntayhtymän eroryhmätoiminta on vuosille 2012-2016 laaditun strategian mukaisesti sisältänyt armon ulottuvuuden: hyväksymistä, rakkautta, anteeksiantoa ja toivoa. Teologisin käsittein kuvattuna voi kuitenkin väittää, että tämän ilmoituksen alkuperää ja julistajaa ei ole liitetty ko. toimintaan. Kiistämättä tämä on toiminnalle kehittämishaaste. Se ei merkitse, että toimintaa tulisi muuttaa sisällöllisesti toisenlaiseksi tai että maalliseen elämäntilanteeseen kuuluvia asioita tulisi hengellistää. Toiminnan kehittämisessä tulisi viestittää sitä, että jäsenistöstä huolehtiminen kaikissa olosuhteissa, esimerkiksi erossa, on kirkolle olennainen tehtävä. Tämä on perusteltua siitakin syystä, että osallistujien vastauksissa mainittiin kirkko resurssien antajana tavalla, joka viittaa ainoastaan kirkon taloudellisiin resursseihin. Jotta seurakunta voi toteuttaa tehtävänsä, palvella jäseniään, ehkäistä vieraantumista kirkosta ja säilyttää jäsenensä, seurakunnan uskottavuutta resurssina arjen ja kriisien tukemisessa tulisi kehittää. Elämäkatsomuksellisen puolen esille tuomiseksi olisi löydettävä lisää tapoja ilmaista kristillistä sanomaa.

Kirkon perheneuvonnan tulevaisuuden haasteeksi todettu asiakaslähtöisyys on haaste myös Vantaalla. Tästä mainittakoon eroryhmän kokoontumisten ajoittuminen keskelle arki-aamua, mikä rajaa useimmilta työikäisiltä mahdollisuuden osallistua toimintaan. Asiakaslähtöisessä toiminnassa lähtökohtana ovat asiakkaiden tarpeet, jolloin toiminnan järjestämisaikakohdassa tulisi ottaa huomioon asiakkaiden elämäntilanteeseen usein kuuluva työelämä.

Eroryhmään pääsemisessä on olennaista, että päätös erosta on tehty ja ero on käytännössä toteutunut. Kaikki tämän kriteerit täyttävät eivät kuitenkaan mahdu ryhmiin - tulijoita on enemmän kuin voidaan ottaa. Vantaalla pitäisi lisätä eroryhmien määrää.

Nykyisen muotoisessa eroryhmätoiminnassa seurakunta kulkee jäsenen rinnalla runsaan kahden kuukauden ajan. Voimaantuminen on kuitenkin prosessinomaista, ja vastauksissa toivottiin ohjaajien yhteydenottoa eroryhmän päätyttyä. Seurakunnalta odotetaan aktiivisuutta, kiinnostusta ja huolenpitoa. Eroryhmätoimintaa kehitettäessä olisi tartuttava ilmeiseen mahdollisuuteen tukea apua tarvitsevia nykyistä pitempään.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme aiheen valinnasta ja konkreettisen työskentelyn aloittamisesta on lähes puolitoista vuotta. Päätös yhteisen opinnäytetyön tekemisestä oli olemassa jo ennen aiheen valintaa – olimme tehneet yhteistyötä opintojen alkamisesta asti ja todenneet yhteistyön paitsi sujuvaksi, myös oppimistamme rikastuttavana. Opinnäytetyöprosessimme sujui jouhevasti ja ilman suuria epätoivon tunteita. Tapamme tehdä työtä on samanlainen ja toisen ajatuksista työn eri vaiheissa on ollut mahdollisuus oppia. Parityöskentely on tarjonnut paitsi oppimiskokemuksia, myös vertaistukea. Lehtori Mika Alavaikon metodologian luennolla (6.10.2010) kertoma näkemys siitä, että opinnäytetyöstä 80% koostuu päätösten tekemisestä, on ollut meille hyvä ohje.

Diakonia-ammattikorkeakoulujen opinnäytetyön tekemistä koskevassa opaskirjassa, Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä, korostetaan opinnäytetyön tekemiseen työelämälähtöisyyttä. Valitessamme opinnäytetyömme aiheita Diakin opinnäytetyöpankissa ei ollut sellaista aiheita, mikä olisi kiinnostanut meitä niin, että sen toteuttaminen olisi ollut tarkoituksenmukaista. Päädyimme etsimään aiheita muualta ja löysimme aiheen, joka kiinnosti meitä aidosti. Lisäksi koimme sen hyödyttävän meitä kumpaakin ammatillisesti.

Valitsimme aiheen uudelleen. Tutkimuksen lähtötilanne oli lupaava, koska ryhmään osallistujissa oli yhtä paljon sekä naisia että miehiä. Vastauksissa ei kuitenkaan ollut havaittavissa sukupuolten välisiä eroja. Tutkimusaineiston hankinnassa toimisimme nyt toisin. Eroryhmäläisiltä saamamme vastukset olivat suppeita. Tämä lienee johtunut kahdesta syystä: ensinnäkin emme olleet ohjeistaneet haastateltavia riittävän tarkasti. Toiseksi tekemämme kysymyslomake oli teknisellä toteutuksellaan ohjaillut vastamaan kysymyksiin muutamalla lauseella. Tutkimusaineiston suppeuden vuoksi päädyimme alkuperäisestä suunnitelmastamme poiketen kysymään myös eroryhmän ohjaajien kokemuksia ryhmän toiminnasta. Toivoimme heidän kommentoivan ja pohtivan eroryhmäläisten kokemuksia. Tätä kautta tarkoituksemme oli saada lisävalaistusta osallistujien

kokemuksiin. Ryhmän ohjaajat eivät halunneet kommentoida ryhmäläisten kokemuksia.

Johtopäätöksenä voimme todeta, että opinnäytetyömme tuloksissa on nähtävissä samansuuntaisia tuloksia kuin aiheesta aiemmin tehdyissä tutkimuksissa on todettu. Vertaisuus ja vertaistuen kokemus on tärkeä voimaannuttava kokemus erosta selviytymisessä. Ihmisellä on tarve jakaa kokemuksia saman kokeneiden kanssa, saada tukea ja ymmärrystä. Tutkimuksemme mukaan osallistuminen eroryhmään oli merkityksellistä voimaantumisen kannalta. Eroryhmä auttoi erosta selviytymisessä.

Seurakunnan tahto palvella jäseniään kaikissa elämäntilanteissa on arvokasta, ja auttamisen keinoja on syytä jatkuvasti arvioida ja kehittää. Arkisen elämän tukeminen kuuluu kristillisen seurakunnan tehtäviin. Tämän viestittäminen niin, että ihmiset kokevat sen todeksi omaksi elämässään, on haaste koko kirkolle.

Vain pieni osa eronneista hakeutuu tai saa apua erotilanteessa. Ilmeistä on, että avun tarve on tarjontaa suurempi. Vertaisuuteen perustuvalla toiminnalla on mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita avioeroauttamisessa. Vantaan kaupungin alueella eroryhmätoimintaa toteuttaa seurakunnan perheasiain neuvottelukeskus, Neuvokeskus sekä Miessakit (Vantaan kaupunki i.a 2011). Vantaan seurakuntayhtymän perheneuvonnassa tiedetään useiden vuosien ajalta, että eroryhmille suuri tarve eikä tarjonta vastaa kysyntää. Tämä johtaa kysymään, miksi toimintaan ei suunnata enempää resursseja. Miksi toimintaa ei ole laajennettu? Erokriisissä olevien auttaminen ryhmämuotoisena olisi taloudellisessakin mielessä kannattavaa, koska monia asiakkaita voidaan auttaa vertaistukiryhmässä samanaikaisesti. Taloudellisesti tiukkoina aikoina olisi järkevää kehittää toimintaa myös niin, että siinä hyödynnettäisiin vapaaehtoistyötä. Samalla vapaaehtoistyö tarjoaisi monelle mielekästä tekemistä. Olisiko eroryhmään osallistuneista mahdollista kouluttaa ryhmän ohjaajia?

Vantaan seurakuntayhtymän eroryhmään osallistuminen on maksutonta. On hyvin myönteistä, että ryhmään osallistuminen ei ole riippuvainen omasta talou-

dellisesta tilanteesta. Avun saaminen ei ole rahasta kiinni. Kirkon on mahdollista palvella toiminnalla myös pienituloisia.

Eroryhmäläisten toiveen toteuttaminen jatkoyhteydenotosta antaisi perheneuvonnalle tilaisuuden arvioida oman toiminnan vaikuttavuutta ja kehittää käytäntöön perustuvia toimintoja. Palautetta voisi kerätä kirjallisenakin oman työnsä kehittämiseksi.

Vaikka organisatorinen konteksti on keskeinen toimintaa ohjaava tekijä, sosiaali- ja kirkollisen alan työntekijöinä teemme työtä omalla persoonallamme. Se, miten kohtaamme asiakkaan, vaikuttaa vahvasti asiakassuhteen rakentumiseen. Tutkimusryhmämme ohjaajat olivat omalla persoonallaan vaikuttaneet siihen, että ryhmään osallistuneet kokivat tullessa kuulluiksi ja heille kokemus oli positiivinen.

Tutkimuskohteenamme olleen eroryhmän päättymisestä on kulunut melkein vuosi. Olisi mielenkiintoista jatkaa tutkimusta saman ryhmän kanssa ja kysyä heiltä nyt miten he kokivat ryhmään osallistumisesta olleen apuna erosta selviytymisessä. Oliko saatu tuki vertaisilta riittävää vai ovatko he ohjautuneet hakemaan apua muualta, muilta auttajatahoilta.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Anttila, Lauri 2010. Puhuminen ja vertaistuki auttavat avioerosta selviytymiseen. Vantaan Lauri 28/2010. Ilmestynyt 2.9.2010.
- Arle, Solveig & Hämäläinen, Nora (toim.) 2008. Skilmässoboken. Konstamfundet, Helsingfors Sparbanksstiftelse, Stiftelsen Finlandssvensk Bokkultur.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Harju, Aaro 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.
- Heikkilä-Laakso, Kristiina & Heikkilä, Jorma 1997. Innovatiivisuutta etsimässä: Irtiottoa keskinkertaisuudesta. Turku: Turun opettajankoulutuslaitos.
- Heininen, Simo 1996. Suomen kirkkohistoria. Helsinki: Edita
- Hemminki, Arja 2010. Kertomuksia avioerosta ja parisuhteen päättymisestä. Suomalainen eropuhe pohjalaisten kirjoituksissa ja naistenlehdissä. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Hiltunen, Tiina 2009. Kokemuksia avioeron kokeneiden vertaistuesta seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi Pori. Opinnäyte-työ.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hyväri, Susanna 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus, 214-235.

Jantunen, Eila 2008. Osalliseksi tuleminen – masentuneiden vertaistukea jäsentävä substantiivinen teoria. Diakonia-ammattikorkeakoulu. A Tutkimuksia. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Jyväskylä: Jyväskylän AMK.

Karvonen, Riina 2011. Voimaantumista ei voi opettaa, mutta sen voi mahdollistaa. Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.) Mieli maasta. Masenteuneen nuoren kohtaaminen ja tukeminen. Jyväskylä; PS-kustannus, 120-129.

Kiianmaa, Kari 2008. Hyvä ero. Uusi elämä. Porvoo: WS Bookwell Oy

Kiiski, Jouko 2006. Rajallinen rakkaus: suomalaisten teologioiden käsitykset parisuhteesta. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kinnunen, Tuula 2006. Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. B Raportteja 22. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kirkkolaki 26.11.1993/1054

Kotimaa 6.10.2011. Talousekstra.

- Kortelainen, Leena 1995. Kivun ytimestä. Eron tuntoja. Gummerus Kirjapaino Oy. Helsinki.
- Kääriäinen, Aino; Hämäläinen, Juha & Pölkki, Pirjo 2009. Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Laimio, Anne & Karnell, Sonja 2010. Vertaistoiminta – kokeuksellista vuorovai-
kutusta. Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö
ASPA.
- Meidän kirkko mukana perheiden arjessa 2010. Kirkon perheneuvonnan strate-
gia vuoteen 2016. Suomen evankelis- luterilaisen kirkon kirkkohalli-
tuksen julkaisuja 2010:1
- Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen Tutkimuksen perusteet. 3.painos. Me-
todologia-sarja 4. Helsinki: International Methelp.
- Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin am-
mattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja B. Oppimateriaali 6. Hel-
sinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Mykkänen-Hänninen, Riitta & Kääriäinen, Aino 2009. Vertaisuus ja veratistuki
eroauttamisessa. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Niemelä, Pirkko & Ruth, Jan-Erik (toim.) 1992. Ihmisen elämänkaari. Keuruu:
Otava.
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja
osallisuus murroksessa. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Bir-
gitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus.
Jyväskylä: Gummerus 195-213.

- Palojärvi, Helena 2009. Vertaistuki voimaantumisen välineenä sosiaalityössä – Miten NOVAT-ryhmä auttaa ja tukee, kun naisella on paha olo. Helsingin yliopisto, Yhteiskuntapolitiikan laitos. Lisensiaatintutkimus.
- Pennanen Jussi & Salo Tuomo 2001. Kirkon avioeroauttaminen – Seurakuntien perheasian neuvottelukeskusten tekemä avioeroryhmätyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Pieksämäki. Opinnäytetyö.
- Pettilä, Ulla & Yli-Marttila, Lea 1999. Eron vaiheet. Kirja eroaville ja eroavien auttajille. Helsinki: Tietosanoma.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rakkauden lahja 2008. Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta. Helsinki: Kirkon keskusrahasto & Kotimaa Yhtiöt Oy.
- Raunio, Kyösti 2010. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Oy Yliopistokustannus.
- Ruotsalainen, Paula 2010a. Perheneuvoja, Vantaan seurakuntayhtymä. Henkilökohtainen tiedonanto 1.11.
- Ruotsalainen, Paula 2010b. Puhuminen ja vertaistuki auttavat avioerosta selviytymiseen. Vantaan Lauri 28/2010. Ilmestynyt 2.9.2010.
- Ruotsalainen, Paula 2011. Perheneuvoja. Vantaan seurakuntayhtymä. Henkilökohtainen tiedonanto 14.10.
- Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun Yliopisto.
- Siitonen, Juha & Robinsson, Heljä 2001. Pohdintaa voimaantumisesta. Teoksessa L Järvisalo (toim.) Muutoksen kautta kasvuun. Kotilo ry:n jul-

kaisuja. Pieksamäki, 61-72. <http://www.voimaantuvasuomi.org/artikkeleita.html>

Suomen evankeli-luterilaisen kirkon kirkkokäsikirja III 2003. Kirkollisten toimitusten kirja. Viikimiset, virkaan asettamiset ja tehtävään siunaamiset. Helsinki: Kirkkopalvelut.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vantaan kaupunki i.a 2011. Viitattu 16.10.2011.

http://www.vantaa.fi/lapsiperhe/kriisi_perheessa/ero/tukea_erotilanteessa.

Vantaan seurakunnat i.a. 9.9.2011

www.vantaanseurakunnat.fi/vsrky/search?SearchableText=strategi

Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Wallerstein, Judith S & Blakeslee, Sandra 1996. Second Chances: Men, Women and Children a Decade after Divorce. Boston, Mass : Houghton Mifflin.

Wilska, Kati 2004 Vertaisryhmät vammaisten naisten voimaantumista tukemassa. Helsingin yliopisto, sosiaalipsykologian laitos. Julkaisematon pro gradu -tutkielma.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Viitattu 23.4.2011
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/29EE1A6F6099AB8CC2256FEA004205>

LIITTEET

LIITE 1: Kirje ja haastattelulomake eroryhmän osallistujille

Hyvä Vantaan perheneuvonnan eroryhmään osallistunut,

Olet kuullut Paulalta ja Laurilta opinnäytetyöstämme. Nyt lähestymme itse Sinua: Pyydämme Sinua kertomaan osallistumiskokemuksistasi alla olevien kysymysten avulla.

Taustatiedot:

Sukupuolesi?

Kauanko erostasi on?

Olitko itse aloitteentekijä erossa vai tekikö ex-puoliso aloitteen?

Mikä sai sinut osallistumaan eroryhmään juuri nyt?

Mistä sait tiedon ryhmästä?

Kysymyksiä eroryhmään osallistumiskokemuksistasi:

1. Mitä odotit eroryhmältä?
2. Millaisena olet kokenut toiset ryhmäläiset? Mitä he ovat antaneet Sinulle - mitä koet antaneesi heille?
3. Ryhmä kokoontui 10 kertaa. Millaisia muutoksia näet itsessäsi tänä aikana? Miten ryhmään osallistuminen voimaannutti Sinua?
4. Miten ryhmän ohjelmassa ja työskentelyssä näkyi se, että se oli kirkon järjestämää? Mikä merkitys sillä oli itsellesi?
5. Mikä on ollut Sinulle merkityksellisintä ryhmässä? Miksi?

6. Miten ryhmän kokoontumiskertojen ohjelma, työskentelytavat ja kokoontumiskertojen määrä ovat vastanneet odotuksiasi ja tarpeitasi?
7. Millaisena olet kokenut ryhmän vetäjien roolin?
8. Miksi suosittelisit tai et suosittelisi vastaavaan ryhmään osallistumista toisille eron kokeneille?
9. Miten toimintaa pitäisi Sinusta kehittää?

Jos haluat, voit mielellään vielä kertoa ryhmän tunnelmasta ja siitä, miten ylipäätään olet kokenut osallistumisesi ryhmään.

Oletko halukas käymään tarvittaessa ”tarkennettua” keskustelua aiheista sähköpostin välityksellä?

kyllä/ei

e-mailosoite:

Voit palauttaa kirjoitelmasi suljetussa kirjekuoressa Paulalle & Laurille ennen ryhmän viimeistä kokoontumiskertaa.

*Lämmín kiitos ajastasi, jonka olet kirjoitell
maasi käyttänyt. Toivomme Sinulle kaikkea
hyvää elämääsi ja mukavaa Joulun odotus-
ta!*

Diakin opiskelijat *Kirsi Koskimäki ja Marianne Toimio-Elomaa*

LIITE 2: Kirje ja kysymykset eroryhmän ohjaajille

Paula Ruotsalainen ja Lauri Anttila,

15.9.2011

Opinnäytetyömme on edennyt siihen vaiheeseen, että toivoisimme teidän molempien mielipiteitä erikseen liittyen syksyllä 2010 kokoontuneeseen eroryhmään.

Toivomme, että saisimme vastauksenne mahdollisimman pian.

- 1. Mikä oli arvionne mukaan eroryhmän tärkein anti siihen osallistuneille?*
- 2. Miten seurakunnallinen konteksti näkyi eroryhmän toteutuksessa?*
- 3. Eroryhmän toteutukseen liittyen: Olisiko voitu tehdä jotakin toisin, paremmin?*

Näihin kysymyksiin vastaukset saatuaamme lähettämme teille koonnin eroryhmäläisten vastauksista. Toivomme teidän kertovan millaisia aja-

tuksia ryhmäläisten kokemukset eroryhmään osallistumisesta teissä herättivät.

Yhteistyöterveisin,

Kirsi Koskimäki ja Marianne Toimio-Elomaa,

Diakin opiskelijat